

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ
ÚSTAV EKONOMIKY A MANAGEMENTU

DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ RODINY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Eliška Jírková

VEDOUCÍ PRÁCE: Ing. Libuše Zákřavská, Ph.D.

2006

**UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATION
INSTITUTE OF ECONOMY AND MANAGEMENT**

FAMILY TAX BURDEN

BACHELOR WORK

AUTHOR: Eliška Jírková

SUPERVISOR: Ing. Libuše Zákravská, Ph.D.

2006

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15.5.2006

Eliška Jírková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto děkuji paní Ing. Libuši Zákrauské, Ph.D. za poskytnuté konzultační hodiny a cenné rady pro mou bakalářskou práci a za vstřícný způsob jakým mou práci vedla.

Zvláštní poděkování patří vstřícným pracovníkům Ministerstva Financí Švédského království, především paní Anette Granberg. Dále děkuji panu Petru Jeřábkovi za pomocnou ruku a velkou pomoc při psaní mé práce a panu Peru Hoglundovi za odborné informace.

Eliška Jírková

SOUHRN

Hlavním tématem této práce je systém daní České republiky a to zejména z hlediska českých rodin a jejich daňového zatížení. Jednou ze základních otázek je systém daní, protože slučitelnost s daňovým systémem Evropské unie, patří mezi podmínky pro vstup do unie.

Myšlenky o jednotné Evropě provázely její obyvatele dlouhý čas. Snahám o politické sjednocení Evropy však situace po první ani po druhé světové válce nebyla nakloněna. Až v roce 1957 byl podepsán tzv. Římský pakt, který se stal základem budoucí spojené Evropy a kde již byly zakotveny základy koordinace a harmonizace daní. V průběhu integrace se však ukázaly mnohé problémy, vycházející zejména z odlišnosti jednotlivých států v otázkách legislativy.

Práce popisuje jaké daně a jakým způsobem je musí české rodiny platit a do jaké míry je to zatěžuje. V druhé části je popsán daňový systém ve Švédském království z hlediska daňového zatížení rodin. Závěr pak obsahuje srovnání obou zemí na modelových situacích.

SUMMARY

The main theme of this work is the tax system in the Czech Republic in regards of family tax burden. Taxes and the tax system is one of the basic and most important questions, because compatibility to the system of the European Union belongs to the entrance requirements.

Thoughts about united Europe were many times discussed. A basic document was ratified up to the year 1957 and it became the basis of future united Europe. Its content included a kind of coordination and harmonisation of the tax law, because main problems among member states during the integration were legislation differences.

This paper describes historical development of taxes and basic definitions. Main topic of this work is taxes paid by Czech families. The second part deals with the tax system in Sweden in regards of Swedish families and their tax burden. Both systems are compared and the result is described on two model situations. It shows how much and how deep families are affected by taxes

OBSAH:

OBSAH:	8
SEZNAM TABULEK:	16
SEZNAM GRAFŮ:	16
SEZNAM OBRÁZKŮ:	16
SEZNAM ZKRATEK:	16
1. ÚVOD – DAŇOVÝ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	17
1.1 ÚVOD DO PROBLÉMU	17
1.2 ZÁKLADNÍ POJMY	18
1.3 HISTORIE DANÍ	20
1.3.1 Vývoj v České republice v devadesátých letech	21
1.4 ZMĚNY SOUVISEJÍCÍ SE VSTUPEM DO EU	22
1.4.1 Změny nepřímých daní	22
1.4.2 Změny přímých daní	23
1.5 SOUČASNÁ DAŇOVÁ SOUSTAVA ČR:	23
1.6 POTŘEBA ZDANĚNÍ	25
2. POPIS DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ ČESKÝCH RODIN	26
2.1 DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ VE STÁTECH EU	26
2.2 DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	26
2.3 JAKÉ DANĚ PLATÍ ČESKÉ RODINY	28
2.3.1 Daň z příjmů	29
a) Daň z příjmů fyzických osob	29
b) Daň z příjmů právnických osob	30
c) Změny oproti podávání daňového přiznání za rok 2004	30
2.3.2 Daň z přidané hodnoty	31
2.3.3 Spotřební daně	32
2.3.4 Silniční daň	33
2.3.5 Daň z nemovitosti	34
a) Daň z pozemků	34
b) Daň ze staveb	36
2.3.6 Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí	37
a) Daň dědická	38
b) Daň darovací	38
c) Daň z převodu nemovitostí	39
2.4 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	41
2.5 SPOLEČNÉ ZDANĚNÍ MANŽELŮ	42
2.5.1 Jak „funguje“ společné zdanění manželů	42
2.5.2 Výpořádání společného jmění při zániku manželství	44
3. POPIS ŠVÉDSKÉ RODINNÉ POLITIKY, DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ ŠVÉDSKÝCH RODIN	45
3.1 VÝVOJ ŠVÉDSKÉ DAŇOVÉ SOUSTAVY	45
3.2 SOUČASNÁ ŠVÉDSKÁ DAŇOVÁ SOUSTAVA	44
3.2.1 Daň z příjmu a příspěvky na sociální pojištění placené domácnostmi	44
3.2.2 Daň z příjmu právnických osob	45
a) Právnická osoba	45
b) Příjem domácností z podnikatelských aktivit	45

c) Příspěvky na sociální pojištění a základní příspěvky na penzi	46
3.2.3 Daně ze zboží a služeb.....	47
a) Daň z přidané hodnoty (VAT).....	47
3.2.4 Selektivní daně.....	48
a) Daň z tabáku.....	48
b) Daň z alkoholu	49
c) Daň z energií.....	49
d) Silniční daň.....	50
e) Další daně ze zboží a služeb.....	50
3.2.5 Majetkové daně.....	51
a) Daň z bohatství.....	51
b) Daň z nemovitosti	51
3.2.6 Dědická a darovací daň	52
3.3 ŠVÉDSKÝ MODEL	52
3.3.1 Principy švédského modelu sociálního zabezpečení.....	52
3.3.2 Důchodová politika.....	53
3.3.3 Nemocenské pojištění.....	55
3.3.4 Politika zaměstnanosti	55
3.3.5 Podpora rodin s dětmi.....	56
3.3.6 Krize švédského modelu a současnost	57
4. SROVNÁNÍ ČESKÉHO A ŠVÉDSKÉHO SYSTÉMU	58
4.1 CELKOVÉ DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ	58
4.1.1 Den daňové svobody v České republice.....	58
4.1.2 Den daňové svobody ve Švédsku.....	58
4.2 DAŇOVÉ ZATÍŽENÍ RODINY.....	60
4.2.1 Modelová situace 1	60
4.2.2 Modelová situace 2	61
5. ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM PŘÍLOH	66
ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI.....	72

SEZNAM TABULEK:

TABULKA 1: SLEVY NA DANI Z PŘÍJMU.....	31
TABULKA 2: SAZBA SPOTŘEBNÍ DANĚ.....	33
TABULKA 3: SAZBA DANĚ Z NEMOVITOSTI.....	35
TABULKA 4: KOEFICIENTY PODLE VELIKOSTI OBCE.....	35
TABULKA 5: NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ.....	41
TABULKA 6: DAŇOVÝ KOEFICIENT.....	45
TABULKA 7: DAŇOVÝ KOEFICIENT V ROCE 2001.....	46
TABULKA 8: PROCENTUELNÍ VYJÁDRĚNÍ DAŇOVÝCH PŘÍJMŮ K CELKOVÝM HLAVNÍM STÁTNÍM PŘÍJMŮM.....	47
TABULKA 9: DAŇOVÉ PŘÍJMY.....	44
TABULKA 10: POROVNÁNÍ ČR A SWE PODLE CELKOVÉHO DAŇOVÉHO ZATÍŽENÍ.....	59

SEZNAM GRAFŮ:

GRAF 1: JAK SI ČR STOJÍ V DAŇOVÉ KONKURENCI (ÚDAJE ZA ROK 2005).....	27
GRAF 2: SLOŽENÁ DAŇOVÁ KVÓTA.....	28
GRAF 3: DEN DAŇOVÉ SVOBODY V ČR.....	58
GRAF 4: KDY ŠVÉDSKÝ OBČAN ZAPLATIL SVÉ DANĚ?.....	59

SEZNAM OBRÁZKŮ:

OBRÁZEK 1: STRUKTURA DANÍ ČR.....	24
-----------------------------------	----

SEZNAM ZKRATEK:

ČR...Česká republika

EU...Evropská unie

GDP...Gross Domestic Product (Hrubý domácí produkt)

HDP...hrubý domácí produkt

OECD... Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

OSVČ...Osoba samostatně výdělečně činná

SEK...švédská koruna

VAT... Value Added Tax (Daň z přidané hodnoty = DPH)

VÚPSV... Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

1. Úvod – Daňový systém České republiky

1.1 Úvod do problému

Úvahy o jednotné Evropě provázely její obyvatele již dlouhý čas, významným impulsem pro konkrétní činy byla zejména tragédie I.světové války, která postihla především evropský kontinent, a to způsobem do té doby neznámým a nemyslitelným. Snahám o politické sjednocení Evropy však nebyla nakloněna situace ani tehdy, ani po II.světové válce. Až v roce 1957 byl podepsán tzv. Římský pakt, který se stal základem budoucí spojené Evropy a kde již byly zakotveny základy koordinace a harmonizace daní.

V průběhu integrace se ukázaly mnohé problémy vycházející hlavně z odlišnosti jednotlivých států a to zejména v otázkách legislativy. Mezi jednu ze základních otázek patří systém daní. Toto téma se týká i ČR, neboť jako jedna z deseti zemí vstoupila k 1.květnu 2004 do Evropské unie, a tak musí splňovat podmínky, mezi něž patří i slučitelnost s daňovým systémem Evropské unie.

Daňová soustava České republiky a jednotlivé typy daní jsou velmi často předmětem různých diskusí jak v odborné tak i v laické sféře. Daně a daňová soustava patří též k předvolebním tématům všech politických stran.

Hlavním tématem této práce je systém daní České republiky a to zejména z hlediska českých rodin a jejich daňového zatížení. Práce popisuje jaké daně a jakým způsobem musí české rodiny platit a do jaké míry je to zatěžuje. V druhé části je porovnání daňových systémů České republiky a Švédského království, které se opět zaměřuje na daně postihující zejména rodiny obou států.

Švédské království bylo pro srovnání vybráno ze dvou důvodů. Tím prvním důvodem je, že autorka sama minulý rok absolvovala studijní cestu do Švédska, s těmito otázkami se setkala a zúčastnila se i několika přednášek na toto téma. Druhým důvodem je fakt, že švédský systém daní byl, co se týče české politiky, velmi diskutovanou otázkou a jednalo se o přijetí tzv. „švédského modelu“ v České republice. Z těchto důvodů je tato problematika obou zemí velice zajímavá. Porovnání obou systémů by mělo zjistit, který z nich by mohl být pro rodiny lepší. Druhá část a závěr práce obsahuje konkrétní modelové situace na vybraných typech rodin, které jsou vzájemně porovnány.

1.2 Základní pojmy

Daň je povinná zákonem určená platba do veřejného rozpočtu vyznačující se *neúčelovostí a neekvivaleností*, tzn. ukládá se jako jednostranná povinnost bez nároku plátce na plnění ze strany státu. Daně jsou placené pravidelně v určitých intervalech nebo při určitých okolnostech, např. darování nebo dědění. Charakteristickým znakem daní je jejich *mimoekonomické donucení*, jímž si státní moc prosazuje podíl na důchodech a majetku podřízených subjektů. Toto donucení mělo v historickém vývoji méně či více výraznou formu, což je patrné i z různých názvů daní, pocházejících z otrokářské nebo feudální společnosti.

Zdrojem daní jsou *mzdy, důchody* malovýrobců, *zisk a renta*. V krajních případech je daní postihován nejen výnos kapitálu, ale i sám kapitál. Ekonomicky je daň formou redistribuce národního důchodu. Daň je jedním z příjmů veřejných rozpočtů, mezi které dále patří např. **poplatky a půjčky**.

Poplatky jsou ekvivalentem za služby poskytované veřejným sektorem, půjčky jsou dobrovolné návratné platby poskytované za účelem získání úroku nebo uložení peněz. Jednorázová daň je nazývána dávkou.

Je-li **role státu omezená, jsou menší i jeho výdaje**, a proto mohou být nižší i jeho příjmy. Občanům stát tolik nedává, takže jim na daních nemusí tolik brát. Podstatně menší, levnější a tedy i efektivnější může být i státní aparát. Posílena je naopak zodpovědnost občanů za svůj vlastní osud. Ti by měli umět se svými penězi ušetřenými na daních hospodařit lépe, nežli to umí stát. Chtějí-li však slušnou penzi nebo dobré vzdělání pro děti, musí si na ně sami ušetřit. Chtějí-li kvalitní zdravotní péči, musí si sami platit dobré pojištění atd. To je cesta, kterou pokládají liberální ekonomové za jediné správnou.

Každé posílení sociální role státu znamená vyšší výdaje, tedy i potřebu vyšších příjmů. Zajistit je lze nejlépe růstem ekonomiky, tedy růstem hrubého domácího produktu (HDP). Toho se nejlépe docílí zvýšením produktivity práce, zaváděním nových moderních technologií, přilákáním zahraničních investorů apod. Vyrobí-li se více, bude na daních i při zachování úrovně daňové zátěže odveden větší objem finančních prostředků. Nedaří-li se objem příjmů zvýšit tímto způsobem, je tu druhý parametr, který objem daňových příjmů ovlivňuje. Zvýšení daňové zátěže však zpravidla mívá efekt zcela opačný, protože naopak ekonomiku přibrzdí a výběr daní ztíží.

Daňové kvóty představují velice vhodný mezinárodní srovnávací ukazatel pro podíl vybraných daní příslušného státu na jeho HDP. Údaje publikuje Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD).

Daňová kvóta¹ (DK) je poměr výnosu daní a cel (to znamená odváděné daně) k HDP v běžných cenách.

Složená daňová kvóta (SDK) je poměr výnosu daní, cel a pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení k HDP v běžných cenách.

Běžnou cenou pak rozumíme cenu, která by byla sjednána mezi nezávislými osobami v běžných obchodních vztazích za stejných nebo obdobných podmínek².

Daňový systém je souhrn všech daní, které se na daném území vybírají.

Přímé daně jsou uloženy konkrétnímu subjektu podle jeho důchodové a majetkové situace, představují zdanění příjmů poplatníka a jdou přímo do rozpočtu.

Nepřímé daně, nazývané též daně ze spotřeby, jsou zahrnuty v ceně zboží či služeb placené poplatníkem při jejich koupi³.

Subjekt daně je fyzická či právnická osoba, která je podle zákona povinna odvádět či platit daň. Dále se dělí na poplatníky a plátce daně.

Plátce daně⁴ je daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejných rozpočtů daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkům pod svou majetkovou odpovědností.

Daňový poplatník⁵ je daňový subjekt, jehož předmět je dani podroben.

Objekt daně je veličina, ze které je daň vybírána. Například u majetkových daní je objektem daně majetek.

Předmětem daně se rozumí upřesnění objektu daně pro potřeby výpočtu daně.

Základ daně je předmět daně upravený podle zákona a vyjádřený v určitých zákonem stanovených měrných jednotkách.

¹ Lit [1], s. 48

² Běžnou cenu vymezuje zákon o dani z příjmů §23 odst. 7, podle kterého správce daně upravuje základ daně z příjmů o rozdíl mezi cenou sjednanou mezi tzv. spojenými osobami a cenou, která by byla sjednána mezi nezávislými osobami v běžných obchodních vztazích za stejných nebo obdobných podmínek.

³ Daňové teorie ovšem poslední dobou shledávají stále více důvodů pro přechod (v rámci daňového mixu) od přímých daní k nepřímým, které mají v dnešní tzv. globalizované společnosti výhodnější vlastnosti.

⁴ Lit [1], s. 282

⁵ Lit [1], s. 303

1.3 Historie daní⁶

Daně byly a jsou důležitou hospodářsko-politickou otázkou, někdy jim je dokonce přisuzována dějnotvorná role. Byly věčným sporem mezi šlechtou a poddanými, byly důvodem pro vznik občanských válek ale byly i příčinou vzniku nových států.

V prvopočátcích existence státních útvarů vznikají daně spíše jako příjem panovníka než státu. Ve starověku a v ranném středověku ale finance panovníka a státu splývají. K jejich rozdělení dochází postupně s růstem významu státních funkcí a finančních potřeb s nimi spojených. Jejich význam rostl v rozvinutém a pozdním středověku, kdy se stávaly povinnými a pravidelnými, což souviselo s rozvojem peněžního hospodaření.

Přímé daně se ve středověku nazývaly kontribuce a platily se z hlavy, z majetku a nebo z hrubého výnosu. Nepřímé daně se nazývaly akcízy a vyvinuly se z tzv. regálů a jiných poplatků. Vybíraly se buď jako daně z oběhu zboží nebo jako daně z právního převodu zboží.

V důsledku buržoazních revolucí byla v roce 1848 v celé Evropě zrušena feudální moc a jak v ekonomice tak v politice zvítězil liberalismus. Daně již nebyly považovány za bohem danou výsadu panovníka, ale naopak za omezení přirozených práv člověka. Začaly se prosazovat novodobé zásady zdanění, všeobecnost, která vyjadřovala především zrušení feudálních privilegií, a zákonnost. Z daní přímých k majetkovým a výnosovým daním přibývaly postupně daně důchodové⁷ pojmáné jako osobní, zohledňující berní způsobilost jedinců. Nepřímé daně skýtaly možnost přesunu do cen, byly proto obchodníky vítány. V mnoha zemích tento typ daně převažoval, u spotřebních daní byl obvykle malý počet zdaňovaných výrobků s vysokými sazbami.

V posledních desetiletích minulého století proběhly v mnoha evropských zemích různé daňové reformy, které položily základ moderních daňových soustav. S růstem státního hospodářství a zvyšující se úlohou státu v ekonomice rostly i daňové kvóty. Běžné bylo již podávání daňového přiznání. V období mezi válkami došlo k dalšímu růstu daňové kvóty z důvodů financování válek, k růstu hospodářské krize a nárůstu státní byrokracie. Stále více se využívaly osobní důchodové daně (přímé daně), ze spotřebních daní rostla daň z tabáku. Vývoj

⁶ KUBÁTOVÁ Květa: *Daňová teorie a politika, Díl I.: Daňová teorie*. 1. vyd. VŠE Praha 1994, ISBN 80-7079-544-1

⁷ První důchodovou daň zavedla Anglie v roce 1797 na financování válek s Napoleonem (*pozn.aut.*)

daní v poválečném období byl pak odlišný v ekonomikách tržních a centrálně plánovaných. V zemích Evropského společenství byla zavedena nová daň – daň z přidané hodnoty⁸.

V zemích sovětského bloku došlo v poválečném období k přerušení dosavadního vývoje daňových systémů a daně sloužily především k provádění centralistické přerozdělovací a cenové politiky. Výsledkem byla nadměrná daňová kvóta, malá významnost důchodových daní fyzických osob, jejichž výnos je tvořen převážně daní z mezd. Pro politické cíle stát využíval diferencované daně (podle odvětví, sektorů, druhů apod.), pro cenové cíle se používalo daní nepřímých.

1.3.1 Vývoj v České republice v devadesátých letech

Výchozí situace České republiky jako součásti někdejšího Československa byla v roce 1990 zásadním způsobem poznamenána centrálně řízenou ekonomikou se zcela dominantním státním vlastnictvím. Z těchto okolností vycházela i tehdejší soustava odvodů, daní a poplatků. Charakteristická byla daň z obratu s mnoha individuálními sazbami, kdy jenom základní sazebník daně z obratu obsahoval přes tisíc různých sazeb, z toho několik set záporných. Nejednotný byl systém odvodů a zdanění příjmů u právnických osob v závislosti na právní a organizační formě zřizovatele se sazbou 55% a vyšší. Vybrané organizace měly určen vztah k rozpočtu tzv. finančním plánem. Příjmy obyvatelstva byly zdaňovány rozdílně podle druhu příjmu. Rozhodující daní byla daň ze mzdy s klouzavě progresivní sazbou od 5% do 20%, s přírážkou k dani (u bezdětných až do 32%). Samostatnou daní byly zdaňovány příjmy z literární a umělecké činnosti. Vysoce progresivní daňová sazba daní z příjmů obyvatelstva, kde daň dosahovala až 80%, byla stanovena pro zdanění příjmů z individuální činnosti.

Položení základů nového daňového systému, odpovídajícího podmínkám a potřebám tržní ekonomiky, bylo uskutečňováno postupně. Nejprve v letech 1990 až 1992 formou dílčí korekce původní právní úpravy a přijetím nové organizace daňové správy. Především šlo o snížení sazeb u daní z příjmu a výraznou redukci roztržitosti daně z obratu, např. zavedením maximálního 55% zdanění podnikových zisků s úlevami pro nové subjekty. V návaznosti na nový zákon umožňující v široké míře soukromé podnikání bylo zdanění samostatně výdělečně činných osob již v roce 1990 upraveno nově a byly poskytnuty významné daňové úlevy zejména poplatníkům, u nichž soukromé podnikání bylo hlavním zdrojem příjmů. V relativně krátké době byla

⁸ Poprvé ve Francii v roce 1967 (*pozn.aut.*).

k 1.lednu 1993 uskutečněna globální reforma daňového systému jako celku. Základem daňové soustavy která platí dosud se staly:

- daň z přidané hodnoty jako všeobecná spotřební daň,
- speciální spotřební daně,
- daň z příjmů právnických osob,
- daň z příjmů fyzických osob

1.4 Změny související se vstupem do EU

Systém daní slučitelný se systémem Evropské unie byl podmínkou pro vstup České republiky do unie. Vzhledem k této nutnosti harmonizovat daňovou legislativu s legislativou EU, se nelze vyhnout problémům s nastavením parametrů daňové soustavy. Daňová soustava ČR měla tendenci k poklesu daňové kvóty. Ale pokud nemají veřejné rozpočty směřovat k chronickým deficitům, je nutné daňovou kvótu dlouhodobě stabilizovat. Druhou podmínkou je zajištění spravedlnosti, jednoduchosti, efektivnosti spravování daní a aby daně napomáhaly ke zlepšení soutěžních podmínek mezi podniky na českém trhu.

1.4.1 Změny nepřímých daní

Úpravy daně z přidané hodnoty se dotkly hlavně přesunu položek se sníženou sazbou daně do základní sazby a snížení obratu pro povinnou registraci osob podléhajících této dani. V nízké pětiprocentní dani byly například zahrnuty telekomunikační nebo právní služby, pohostinství a informatika apod., což nebylo pro Evropskou unii přijatelné.

S legislativou Evropské unie byl harmonizován zákon o spotřebních daních. Sazby spotřebních daní byly zvýšeny na úroveň minimálních sazeb platných v EU. Především se to týkalo zdražení cigaret a tabákových výrobků, toto zdražování by mělo pokračovat až do 31.prosince 2006, kdy končí přechodné období poskytnuté České republice Evropskou unií pro dosažení minimální daně – 57% z prodejní ceny. Dále se zvýšily ceny alkoholu, uhlovodíkových paliv a maziv. Změnil se i systém správy spotřebních daní.

1.4.2 Změny přímých daní

V rámci přímých daní se nově uplatňuje hodnotový princip pro stanovení základu daně z nemovitostí. Zákon stanovuje pouze rozpětí, ve kterém se mohou sazby pohybovat. Tím se posílí autonomie obcí, které samy budou moci ovlivňovat výši daně.

Právní úpravy a zjednodušení se dotklo i daně z příjmů, kde byly odstraněny některé výjimky a úlevy. Nově od roku 2006 bude umožněno společné zdanění manželů (viz. bod 2.5).

1.5 Současná daňová soustava ČR:

Daňový systém České republiky je tvořen daněmi přímými, ty zahrnují daně z příjmů, z majetku a převodové daně, a daněmi nepřímými, které jsou složeny z daní všeobecných spotřebních a z daní selektivních spotřebních. Do našeho daňového systému dále patří nedobrovolné platby, které mají ekonomický charakter daně – zákonné pojistné (pojistné na sociální zabezpečení, na všeobecné zdravotní pojištění), místní poplatky nebo dálniční známky.

Daňové příjmy tvoří nejvýznamnější složku příjmu veřejného rozpočtu. Vedle nich však rozlišujeme příjmy nedaňové, což jsou hlavně půjčky nebo příjmy z prodeje státního majetku.

Český systém daní

1. *Daně přímé:*

- A. daně z příjmů,
 - daň z příjmů fyzických osob,
 - daň z příjmů právnických osob,
- B. daně majetkové,
 - daň z nemovitostí,
 - daň silniční,
 - daň dědická a darovací,
 - daň z převodu nemovitostí,

2. *Daně nepřímé:*

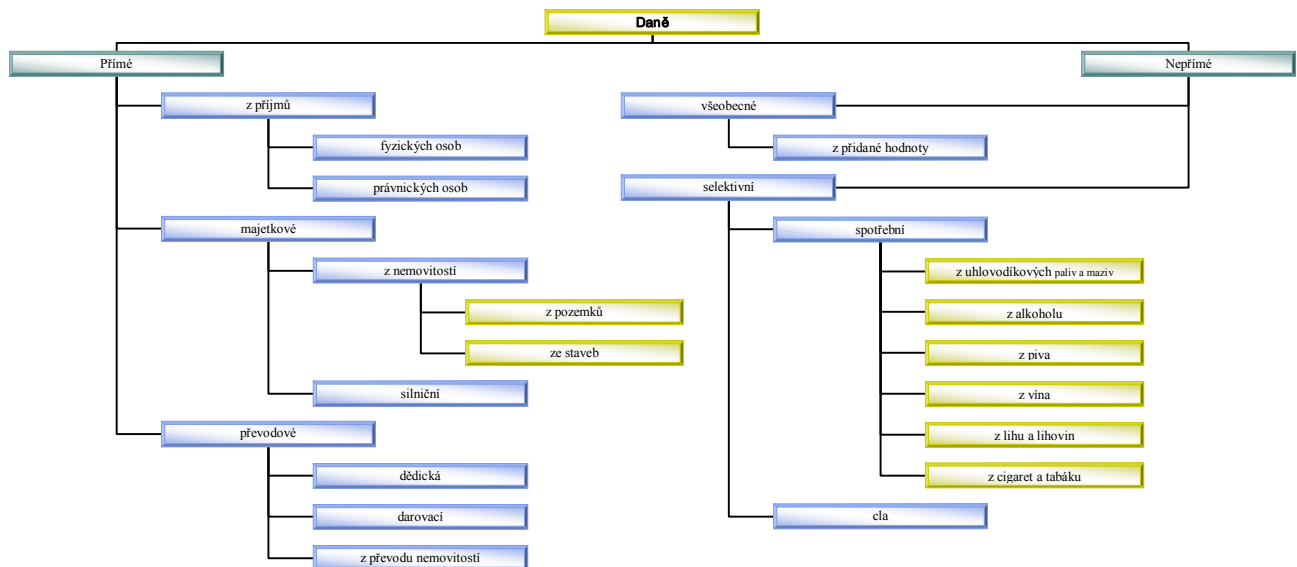
- daň z přidané hodnoty, včetně daně při dovozu,
- daně spotřební:
 - daň z uhlovodíkových paliv a maziv,
 - daň z lihu a lihovin, vína a piva,

- daň z tabáku a tabákových výrobků.
- daně na ochranu životního prostředí (u nás zatím nejsou neuplatněny)

3. Další platby mající charakter daní:

- pojistné na sociální zabezpečení,
- pojistného na důchodové pojištění,
- pojistného na nemocenské pojištění,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti,
- pojistné na všeobecné zdravotní pojištění,
- místní poplatky ukládané na úrovni měst a obcí mající charakter daní:
 - poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt, za užívání veřejného prostranství,
 - ze psů,
 - z provozování výherních hracích automatů atd.

Obrázek 1: Struktura daní ČR

1.6 Potřeba zdanění

Úloha zdanění vyplývá z hlavních ekonomických funkcí veřejného sektoru. Jsou to funkce **alokační, redistribuční a stabilizační**.

Když trh projevuje neefektivnosti v alokaci zdrojů, pak se uplatňuje funkce alokační. Funkce redistribuční se uplatňuje proto, protože lidé nepovažují rozdělení důchodů a bohatství vzniklé fungováním trhu za spravedlivé. Veřejné finance mají za úkol přesunout část důchodů a bohatství směrem od bohatších jedinců k chudším. A funkce stabilizační znamená zmírňování cyklických výkyvů v ekonomice v zájmu zajištění dostatečné zaměstnanosti a cenové stability.

2. Popis daňového zatížení českých rodin

2.1 Daňové zatížení ve státech EU⁹

V roce 2003 bylo celkové daňové zatížení v EU25 41,5% HDP, v porovnání s rokem 2002 vzrostlo z 41,3%. Po nárůstu z 42,4% v roce 1998 na 42,9% v roce 1999 daňová kvóta neustále klesla od roku 1999 až do roku 2002. Ve všech nových členských státech byla daňová kvóta v roce 2003 nižší než průměr původní evropské patnáctky.

Mezi členskými státy byly značné rozdíly v celkovém daňovém zatížení. Švédsko zaznamenalo nejvyšší daňovou kvótu 51,4%. Nepřímé daně mají nejnižší podíl v Maďarsku, Portugalsku a na Kypru, nejvíce se na daňovém zatížení podílejí v Belgii, Německu a v České republice.

Tabulka daňového zatížení členských států EU je uvedena v Příloze č. 1. S tím souvisí i Příloha č.2, ve které je znázorněn vliv daní na příjmy a bohatství domácností v EU.

2.2 Daňové zatížení v České republice

Opozice napadá vládu, že v České republice jsou příliš vysoké daně. K tomuto názoru se přiklání i liberální ekonomové, kteří usilují především o co nejmenší přerozdělování ve společnosti. Podle Eurostatu má Česká republika deváté nejnižší daně v Evropě, kdy podíl daní a pojistného na HDP (složená daňová kvóta) činila v roce 2003 36,2%. V roce 2006 bude celkové daňové zatížení na stejné úrovni jako v roce 2002 a o tři procentní body nižší než v roce 1996. Průměrná složená daňová kvóta evropských zemí OECD činí 38,5 % z HDP.

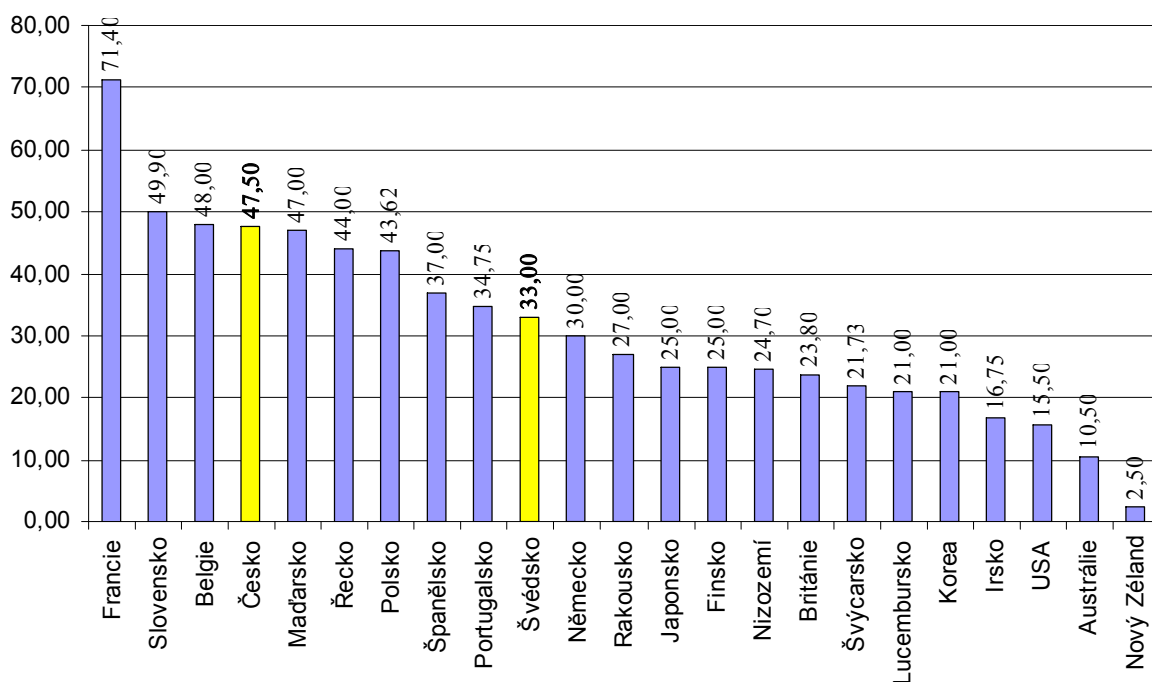
Jak již bylo v úvodu poznamenáno, daně jsou jednou z nejdiskutovanějších otázek, proto diskuse o reformách, jejichž cílem je modernizovat českou společnost, povětšinou sklouzává pouze k diskusi o daních. Méně se již pak hovoří o rozsahu a kvalitě veřejných služeb, které jsou z těchto daní poskytovány. Nutno však zdůraznit, že český sociální systém je velmi efektivní, protože za méně peněz máme nejnižší rozsah chudých v zemích OECD. Každý člověk si asi

⁹ Eurostat. Eurostat news release. Taxation in the EU25 [online]. 2005-01-28. Dostupné z WWW: http://epp.eurostat.cec.eu.int/pls/portal/docs/PAGE/PGP_PRD_CAT_PREREL/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2005/PGE_CAT_PREREL_YEAR_2005_MONTH_01/2-28012005-EN-AP.PDF

svým způsobem na daně stěžuje, každý by chtěl nižší daně a pokud by to bylo možné neplatit daně vůbec.

Jiná statistika podle agentury Ernst&Young však uvádí, že celkové daňové zatížení je v české republice velmi vysoké. Tuzemské podniky platí ze svých zisků druhé nejvyšší daně mezi deseti novými členskými státy Evropské unie. Daně jsou přitom jen menší částí toho, co rozpočty podniků a domácností zatěžuje. Ještě hůře jsou na tom s odvody sociálního pojištění. V tomto směru patří ČR mezi 24 vyspělými zeměmi na 4. nejhorší místo. Firma a zaměstnanec dohromady odvedou na odvody státu 47,5% hrubé mzdy.

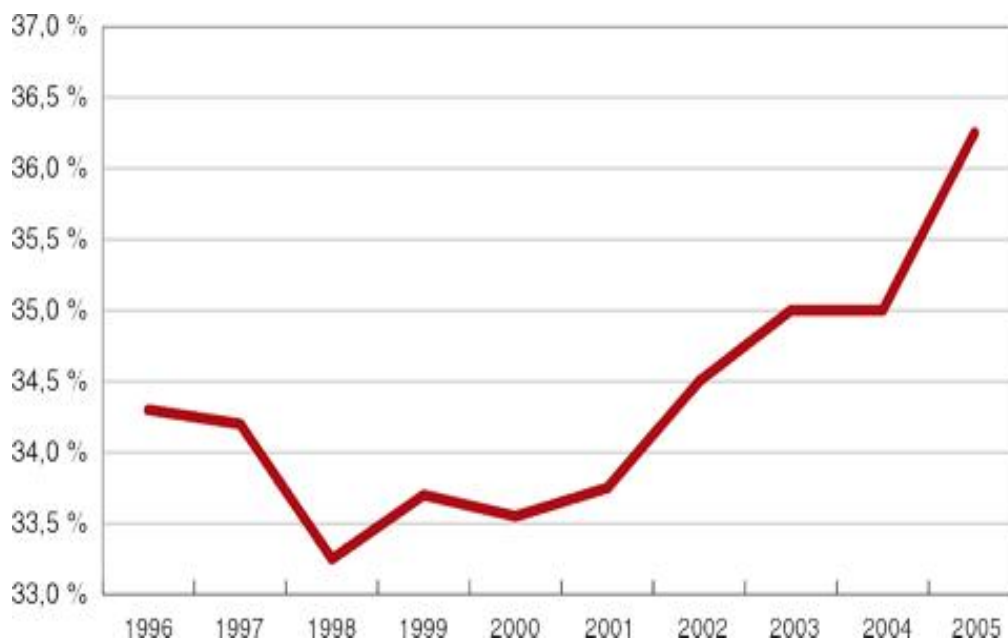
Graf 1: Jak si ČR stojí v daňové konkurenci (údaje za rok 2005)

Zdroj: <http://www.ods.cz/zpravy>

Celkové daňové zatížení, tedy složená daňová kvóta vyjádřená v % k HDP, za vlády ODS neustále klesala. Od roku 1998, kdy vládne ČSSD, daně neustále stoupají. Složená daňová kvóta vzrostla v roce 2005 oproti roku 1998 ze 33,3 % HDP na 36,2 % HDP, tedy o 2,9 %. To znamená v cenách roku 2005 navýšení o 85 miliard korun.

Graf 2: Složená daňová kvóta

Zdroj: <http://www.ods.cz/zpravy>

2.3 Jaké daně platí české rodiny

Obecně by české rodiny měly podávat přiznání k následujícím daním:

- k daním z příjmů
 - fyzických osob
 - právnických osob
- k dani z přidané hodnoty
- ke spotřebním daním
 - z minerálních olejů
 - z lihu
 - z piva
 - z vína a meziproductů
 - z tabákových výrobků
- k dani silniční,
- k dani z nemovitostí,
- k dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

2.3.1 Daň z příjmů

Daň z příjmů je přímá daň, jejímiž poplatníky jsou jak fyzické tak právnické osoby. Upravuje ji zákon číslo 586/1992 Sb., o dani z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

a) Daň z příjmů fyzických osob

Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou:

- a) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky,
- b) příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti,
- c) příjmy z kapitálového majetku,
- d) příjmy z pronájmu,
- e) ostatní příjmy .

Příjmem se rozumí příjem peněžní i nepeněžní dosažený i směnou. Nepeněžní příjem se oceňuje podle zvláštního právního předpisu.

Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby. Poplatníci, kteří mají na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle zdržují, mají daňovou povinnost, která se vztahuje jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky, tak i na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí. Dále poplatníci, kteří podle předchozího odstavce nebo mezinárodní smlouvy nemají daňovou povinnost vztahující se i na příjmy ze zdrojů v zahraničí, mají daňovou povinnost, která se vztahuje jen na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky.

Daňové přiznání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené a o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

Daňové přiznání má povinnost též podat poplatník, který měl v roce 2005 příjmy ze závislé činnosti a z funkčních požitků ze zdrojů na území České republiky od více plátců současně, z nichž byla sražena záloha na daň¹⁰.

¹⁰ Přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2005 jsou poplatníci povinni podat nejpozději do středy 31. března 2006. Poplatníkům, jimž přiznání zpracovává daňový poradce, nebo poplatníkům, kteří mají podle zvláštního zákona povinnost mít účetní závěrku ověřenou auditorem, se lhůta prodlužuje do středy 30. června 2006.

b) Daň z příjmů právnických osob

Předmětem daně jsou příjmy (výnosy) z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem, není-li stanoveno jinak.

Poplatníky daně z příjmu právnických osob jsou osoby, které nejsou fyzickými osobami. Poplatníci, kteří nejsou založeni nebo zřízení za účelem podnikání daňové příznání nepodávají, pokud nemají příjmy, které jsou předmětem daně, nebo mají pouze příjmy od daně osvobozené a příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně, a nebo nemají povinnost uplatnit postup podle § 23 odst. 3 písm. a) bodu 9 zákona. Daňové příznání nepodávají veřejné obchodní společnosti.

c) Změny oproti podávání daňového příznání za rok 2004

Rodiče mohou uplatnit slevu na dani (podle §35c zákona číslo 586/1992 Sb., o dani z příjmů ve znění pozdějších předpisů) za dítě ve výši 6 000 Kč ročně. Větší efekt však pro ně bude mít letošní uplatnění změn daných novelou zákona o dani z příjmů. Daňové příznání letos nejsou povinni podávat poplatníci, jejichž zdanitelné příjmy nepřekročily 15 000 Kč za rok, s výjimkou příjmů od daně osvobozených nebo příjmů, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby. Neplatí to jen u poplatníků, kteří vykazují daňovou ztrátu. Pravděpodobně bude méně osob povinných podat daňové příznání k dani z příjmů fyzických osob díky zdvojnásobení částky tzv. příležitostných příjmů osvobozených od daně z 10 000 Kč na 20 000 Kč. Podle zákona se jedná o příjmy z příležitostného pronájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby, která není provozována podnikatelem. Nemůže se však jednat o příjem z podnikání nebo z pronájmu nemovitosti.

Zaplacené pojistné na soukromé životní pojištění lze od základu daně od tohoto roku odečíst jen při splnění nové podmínky, která se týká minimální výše pojistné částky. Pro pojistné smlouvy s pojistnou dobou od 5 do 15 let je hranice minimální pojistné částky zákonem stanovena na 40 000 Kč a pro pojistné smlouvy s pojistnou dobou nad 15 let na 70 000 Kč. Ostatní podmínky pro uplatnění odpočtu zůstaly zachovány.

Následující tabulka souhrnně ukazuje slevy na dani z příjmu fyzických osob (podle §35ba tohoto zákona) pro minimální mzdu 7 570 Kč pro zdaňovací období 2006.

tabulka 1: Slevy na dani z příjmu

Minimální mzda (měsíčně)	7 570 Kč
Záloha na dani z příjmu 12%	908,40 Kč
Sleva na poplatníka 7 200 Kč ročně	- 600 Kč
Sleva na dani na vyživované dítě 6 000 Kč ročně	- 500 Kč
Sleva na studenta 2 400 Kč ročně	- 200 Kč
Daňová povinnost	- 391,60 Kč

Je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění podle odstavce 1 vyšší než daňová povinnost vypočtená podle tohoto zákona za příslušné zdaňovací období, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Poplatník může daňový bonus uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 30 000 Kč ročně. Daňový bonus vyplácí zaměstnavatel jako plátce daně.

2.3.2 Daň z přidané hodnoty

Daň se uplatňuje na zboží, nemovitosti a služby za podmínek stanovených v zákoně o dani z přidané hodnoty číslo 235/2004 Sb. podle pozdějších předpisů.

Předmětem daně je:

- a) dodání zboží nebo převod nemovitosti anebo přechod nemovitosti v dražbě za úplatu osobou povinnou k dani, s místem plnění v tuzemsku,
- b) poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti, s místem plnění v tuzemsku,
- c) pořízení zboží z jiného členského státu EU za úplatu, uskutečněné v tuzemsku osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti nebo právnickou osobou, která nebyla založena nebo zřízena za účelem podnikání, a pořízení nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou, která není osobou povinnou k dani,
- d) dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku.

Osoba povinná k dani je fyzická nebo právnická osoba, která samostatně uskutečňuje ekonomické činnosti¹¹. Osobou povinnou k dani je i právnická osoba, která nebyla založena nebo

¹¹ Ekonomickou činností se rozumí soustavná činnost výrobců, obchodníků a osob poskytujících služby, včetně důlní činnosti a zemědělské výroby a soustavné činnosti vykonávané podle zvláštních právních předpisů, zejména

zřízena za účelem podnikání, pokud uskutečňuje ekonomické činnosti. Veřejnoprávní subjekt¹² se při výkonu působnosti v oblasti veřejné správy nepovažuje za osobu povinnou k dani, a to i v případě, kdy za to přijímá úhradu. Za samostatnou osobu povinnou k dani se považuje organizační složka státu, která je účetní jednotkou, a v hlavním městě Praze jak hlavní město Praha, tak i každá jeho městská část.

2.3.3 Spotřební daně

Spotřební daně jsou daně nepřímé, protože výrobce, který je jejich plátcem, je přesune ve formě vyšších cen na spotřebitele. Tyto daně upravuje zákon číslo 355/2003 Sb.

Předmětem daně jsou uhlovodíková paliva (benzín do automobilů, lehké topné oleje apod.), líh, pivo, víno a tabákové výrobky pokud jsou v České republice vyrobeny nebo do ní dovezeny. Od daně jsou osvobozeny pouze ty výrobky, které byly již jednou zdaněny a nebylo požádáno o vrácení daně. Předmětem daně není réвовé víno a líh, který nedosáhne určité koncentrace.

Plátcí jsou provozovatelé daňových skladů a všechny osoby, které dané produkty vyrábějí, prodávají nebo dovážejí. Plátcem daně se také stane subjekt, který použije zboží, které bylo osvobozeno od daně, na jiný než původně určený účel. Daňová povinnost vzniká uvedením zboží do volného daňového oběhu, nebo při ztrátě či znehodnocení zdaňovaného zboží, dále při dovozu a při použití zboží na jiné účely.

Sazba spotřebních daní (viz. tab. č. 2) je konstruována jako pevná vyjadřující zdanění jedné fyzické jednotky zboží. Pokud je produkt jako předmět spotřební daně vyvezen, je možné si zažádat o navrácení zaplacené daně.

nezávislé činnosti vědecké, literární, umělecké, vychovatelské nebo učitelů, jakož i nezávislé činnosti lékařů, právníků, inženýrů, architektů, dentistů a účetních znalců. Za ekonomickou činnost se také považuje využití hmotného a nehmotného majetku za účelem získání příjmů, pokud je tento majetek využíván soustavně.

¹² Za veřejnoprávní subjekt se považují také odborové organizace, církve a náboženské společnosti nebo církevní instituce, které jsou církevní právnickou osobou při výkonu činností podle svého statutu, stanov nebo základního dokumentu.

tabulka 2: Sazba spotřební daně

Komodita	Sazba
Motorové benzíny	11 840 Kč/1000l
Lih, lihoviny, destiláty	265 Kč/litr ethanolu
Šumivé víno	23,40 Kč/litr

Zdaňovacím obdobím je u spotřebních daní jeden měsíc. Daňové přiznání se podává za každou daň zvlášť příslušnému celnímu úřadu. U tabákových výrobků se daňové přiznání podává do 25. dne po skončení zdaňovacího období. Cigarety musí každý výrobce či dovozce označit kolkem (pokud nejsou tyto cigarety určeny pro vývoz), které vydává celní úřad. Daň je pak vyčíslena podle počtu objednaných kolků.

2.3.4 Silniční daň

Podle zákona číslo 16/1993 Sb., o dani silniční ve znění pozdějších předpisů jsou předmětem této daně silniční motorová vozidla a jejich přípojná vozidla registrovaná a provozovaná v České republice, jsou-li používána k podnikání nebo k jiné samostatné výdělečné činnosti nebo jsou používána v přímé souvislosti s podnikáním anebo k činnostem, z nichž plynoucí příjmy jsou předmětem daně z příjmů u subjektů nezaložených za účelem podnikání podle zvláštního právního předpisu. Bez ohledu na to, zda jsou používána k podnikání, jsou předmětem daně vozidla s největší povolenou hmotností alespoň 12 tun určená výlučně k přepravě nákladů a registrovaná v České republice.

Poplatníkem daně je fyzická nebo právnická osoba, která

- je provozovatelem vozidla registrovaného v České republice v registru vozidel a je zapsána v technickém průkazu,
- užívá vozidlo, v jehož technickém průkazu je zapsána jako provozovatel osoba, která zemřela, zanikla nebo byla zrušena, anebo vozidlo, jehož držitel je odhlášen z registru vozidel.
- zaměstnavatel, pokud vyplácí cestovní náhrady svému zaměstnanci za použití osobního automobilu nebo jeho přípojného vozidla, pokud daňová povinnost nevznikla již provozovateli vozidla,

- osoba, která používá vozidlo registrované a určené jako mobilizační rezerva nebo pohotovostní zásoba
- stálá provozovna nebo jiná organizační složka osoby se sídlem nebo trvalým pobytem v zahraničí.

Je-li u téhož vozidla poplatníků více, platí daň společně a nerozdílně. Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok. U vozidel vzniká daňová povinnost počínaje kalendářním měsícem, v němž byly splněny rozhodné skutečnosti uvedené v zákoně o silniční dani.

Základem daně je:

- zdvihový objem motoru v cm³ u osobních automobilů s výjimkou osobních automobilů na elektrický pohon,
- součet největších povolených hmotností na nápravy v tunách a počet náprav u návěsů,
- největší povolená hmotnost v tunách a počet náprav u ostatních vozidel.

Majitelé motorových vozidel, ať už jsou to fyzické či právnické osoby, však také platí silniční daň prostřednictvím dálniční známky.

2.3.5 Daň z nemovitosti

Daň z nemovitosti upravuje zákon číslo 338/1992 Sb., zákon o dani z nemovitosti ve znění pozdějších předpisů, kterou tvoří daň z pozemků a daň ze staveb.

a) Daň z pozemků

Předmětem daně z pozemků jsou pozemky na území České republiky vedené v katastru nemovitostí.

Poplatníkem daně z pozemku je vlastník pozemku. U pozemku ve vlastnictví České republiky je poplatníkem daně organizační složka státu nebo státní organizace zřízená podle zvláštních právních předpisů a nebo právnická osoba, která má právo trvalého užívání (nebo se jí právo trvalého užívání změnilo na výpůjčku). Poplatníkem daně z pozemků u pronajatých pozemků je nájemce, jde-li o pozemky evidované v katastru nemovitostí zjednodušeným způsobem, spravované Pozemkovým fondem České republiky nebo Správou státních hmotných rezerv, nebo převedené na základě rozhodnutí o privatizaci na Ministerstvo financí.

Má-li k pozemku více subjektů vlastnické právo, právo trvalého užívání nebo právo trvalého užívání se u těchto subjektů změnilo na výpůjčku podle zvláštního právního předpisu nebo jim

přísluší hospodaření s majetkem státu podle zvláštních právních předpisů, jsou tyto subjekty povinny platit daň společně a nerozdílně.

Základem daně u pozemků orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, ovocných sadů a trvalých travních porostů je cena půdy zjištěná násobením skutečné výměry pozemku v m² průměrnou cenou půdy stanovenou na 1 m² ve vyhlášce vydané na základě zmocnění. Základem daně u pozemků hospodářských lesů a rybníků s intenzivním a průmyslovým chovem ryb je cena pozemku zjištěná podle platných cenových předpisů k 1. lednu zdaňovacího období nebo součin skutečné výměry pozemku v m² a částky 3,80 Kč. Základem daně u ostatních pozemků je skutečná výměra pozemku v m² zjištěná k 1. lednu zdaňovacího období.

tabulka 3 : Sazba daně z nemovitosti

Sazba daně u pozemků:	
Orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady	0,75%
Trvalé travní porosty, hospodářské lesy a rybníky s intenzivním a průmyslovým chovem ryb	0,25%
Sazba daně u ostatních pozemků za každý m²	
Zastavěné plochy a nádvoří	0,10 Kč
Stavební pozemky	1,00 Kč
Ostatní plochy, pokud jsou předmětem daně	0,10 Kč

Základní sazba daně se dále násobí koeficientem.

tabulka 4: Koeficienty podle velikosti obce

v obcích do 300 obyvatel	0,3
v obcích nad 300 obyvatel do 600 obyvatel	0,6
v obcích nad 600 obyvatel do 1000 obyvatel	1,0
v obcích nad 1000 obyvatel do 6000 obyvatel	1,4
v obcích nad 6000 obyvatel do 10 000 obyvatel	1,6
v obcích nad 10 000 obyvatel do 25 000 obyvatel	2,0
v obcích nad 25 000 obyvatel do 50 000 obyvatel	2,5
v obcích nad 50 000 obyvatel a ve Františkových Lázních, Luhačovicích, Mariánských Lázních a Poděbradech	3,5
v Praze.	4,5

Pro přiřazení koeficientu k jednotlivým obcím je rozhodný počet obyvatel obce podle posledního sčítání lidu.

b) Daň ze staveb

Předmětem daně ze staveb jsou stavby na území České republiky, na které bylo vydáno kolaudační rozhodnutí nebo kolaudačnímu rozhodnutí podléhající a užívané a nebo podle dříve vydaných obecně závazných právních předpisů dokončené, byty včetně podílu na společných částech stavby, které jsou evidovány v katastru nemovitostí nebo nebytové prostory včetně podílu na společných částech stavby, které jsou evidovány v katastru nemovitostí.

Poplatníkem daně je vlastník stavby, bytu nebo samostatného nebytového prostoru. Jde-li o stavbu, byt nebo samostatný nebytový prostor ve vlastnictví státu, je poplatníkem daně organizační složka státu nebo státní organizace, anebo právnická osoba, které se právo trvalého užívání změnilo na výpůjčku. Jde-li o stavbu, byt nebo samostatný nebytový prostor, spravované Pozemkovým fondem České republiky nebo Správou státních hmotných rezerv, jsou poplatníky tyto subjekty. Jde-li o stavbu nebo samostatný nebytový prostor, s výjimkou stavby obytného domu, spravované Pozemkovým fondem České republiky, Správou státních hmotných rezerv nebo převedené na Ministerstvo financí na základě rozhodnutí o privatizaci, které jsou pronajaty, je poplatníkem daně nájemce.

Má-li ke stavbě, bytu nebo samostatnému nebytovému prostoru více subjektů vlastnické právo, právo nájmu nebo právo trvalého užívání se u těchto subjektů změnilo na výpůjčku nebo jim přísluší hospodaření s majetkem státu jsou tyto subjekty povinny platit daň společně a nerozdílně.

Základem daně ze stavby je výměra půdorysu nadzemní části stavby v m² podle stavu k 1. lednu zdaňovacího období. Základem daně z bytu nebo ze samostatného nebytového prostoru je výměra podlahové plochy bytu v m² nebo výměra podlahové plochy samostatného nebytového prostoru v m² podle stavu k 1. lednu zdaňovacího období, vynásobená koeficientem 1,20.

Základní sazba daně činí

- u obytných domů 1 Kč za 1 m² zastavěné plochy; u ostatních staveb tvořících příslušenství k obytným domům z výměry přesahující 16 m² zastavěné plochy 1 Kč za 1 m² zastavěné plochy,
- u staveb pro individuální rekreaci a rodinných domů využívaných pro individuální rekreaci 3 Kč za 1 m² zastavěné plochy a u staveb, které plní doplňkovou funkci k těmto stavbám, s výjimkou garáží, 1 Kč za 1 m² zastavěné plochy,

- u garáží vystavěných odděleně od obytných domů a u samostatných nebytových prostorů užívaných, na základě rozhodnutí příslušného stavebního úřadu jako garáže 4 Kč za 1 m² zastavěné plochy nebo upravené podlahové plochy,
- u staveb pro podnikatelskou činnost a u samostatných nebytových prostorů užívaných, na základě rozhodnutí příslušného stavebního úřadu pro podnikatelskou činnost,
- u ostatních staveb 3 Kč za 1 m² zastavěné plochy,
- u bytů a u ostatních samostatných nebytových prostorů 1 Kč za 1 m² upravené podlahové plochy.

Základní sazby daně za 1 m² zastavěné plochy stavby se zvyšují o 0,75 Kč za každé další nadzemní podlaží, jestliže zastavěná plocha nadzemního podlaží přesahuje dvě třetiny zastavěné plochy. U staveb pro podnikatelskou činnost se základní sazba daně za 1 m² zastavěné plochy zvyšuje o 0,75 Kč za každé další nadzemní podlaží. Všechna podlaží umístěná nad tímto podlažím včetně účelově určeného podkroví se považují za další nadzemní podlaží.

Základní sazba daně, případně zvýšená sazba daně u některých staveb se násobí koeficientem přiřazeným k jednotlivým obcím podle počtu obyvatel z posledního sčítání lidu. Koeficienty jsou stejné pro daň z pozemků i ze staveb, proto zde platí tabulka 4.

Zdaňovacím obdobím je kalendářní rok. Ke změnám skutečností rozhodných pro daňovou povinnost, které nastanou v průběhu zdaňovacího období, se nepřihlíží. Daň z nemovitosti se vyměřuje na zdaňovací období podle stavu k 1. lednu roku, na který je daň vyměřována.

2.3.6 Daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí

Daň dědickou, darovací a daň z převodu nemovitostí, tzv. trojdaň, upravuje zákon číslo 357/1992 Sb., zákon o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí ve znění pozdějších předpisů.

Pro účely výpočtu daně dědické, daně darovací a daně z převodu nemovitostí jsou osoby zařazeny do tří skupin vyjadřujících vztah poplatníka k zůstaviteli, dárci (obdarovanému) nebo nabyvateli (převodci). Příbuzenským vztahům vzniklým narozením jsou na roveň postaveny vztahy založené osvojením.

Do I. skupiny patří - příbuzní v řadě přímé a manželé.

Do II. skupiny patří:

- a) příbuzní v řadě pobočné, a to sourozenci, synovci, neteře, strýcové a tety,

b) manželé dětí (zeťové a snachy), děti manžela, rodiče manžela, manželé rodičů a osoby, které s nabyvatelem, dárce nebo zůstavitelem žily nejméně po dobu jednoho roku před převodem nebo smrtí zůstavitele ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na nabyvatele, dárce nebo zůstavitele.

Do III. skupiny patří - ostatní fyzické osoby a právnické osoby.

a) Daň dědická

Poplatníkem daně dědické je dědic, který nabyl dědictví nebo jeho část ze závěti, ze zákona nebo z obou těchto právních důvodů podle pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž bylo řízení o dědictví skončeno.

Předmětem daně dědické je nabytí majetku děděním. Majetkem pro účely daně dědické jsou:

- věci nemovité, byty a nebytové prostory,
- věci movité, cenné papíry, peněžní prostředky v české a cizí měně, pohledávky, majetková práva a jiné majetkové hodnoty.

Z nemovitostí, které se nacházejí na území České republiky, se vybere daň bez ohledu na státní občanství nebo bydliště zůstavitele; z nemovitostí, které se nacházejí v cizině, se daň nevybírání.

Základem daně dědické je cena majetku nabytého jednotlivým dědicem snižená o:

- prokázané dluhy zůstavitele, které na dědice přešly zůstavitelovou smrtí,
- cenu majetku osvobozeného podle tohoto zákona od daně dědické,
- přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele,
- odměnu a hotové výdaje notáře pověřeného soudem k úkonům v řízení, o dědictví a cenu jiných povinností uložených v řízení o dědictví,
- dědickou dávku prokazatelně zaplacenou jinému státu z nabytí majetku děděním v cizině, je-li tento majetek též předmětem daně dědické v tuzemsku.

b) Daň darovací

Poplatníkem daně darovací je nabyvatel; při darování do ciziny je poplatníkem vždy dárce. Nejde-li o darování z ciziny nebo do ciziny, je dárce ručitelem. Poplatníkem daně darovací je dále fyzická osoba, která je občanem České republiky nebo cizincem s dlouhodobým pobytem nebo trvalým pobytem na území České republiky, anebo právnická osoba se sídlem na území České republiky.

Předmětem daně darovací je bezúplatné nabytí majetku na základě právního úkonu, a to jinak než smrtí zůstavitele. Majetkem pro účely daně darovací jsou nemovitosti a movitý majetek, nebo jiný majetkový prospěch. Daň se vybírá i z nabytí movitého majetku, který je darován z ciziny nabyvateli do tuzemska nebo z tuzemska nabyvateli v cizině, anebo darován v cizině nebo pořízen v cizině z prostředků darovaných nabyvateli v cizině, byl-li darovaný nebo pořízený movitý majetek dovezen nabyvatelem do tuzemska.

Základem daně darovací je cena majetku, který je předmětem této daně, snížená o:

- prokázané dluhy a cenu jiných povinností, které se váží k předmětu daně,
- cenu majetku osvobozeného podle tohoto zákona od daně darovací,
- clo a daň placené při dovozu v případě, že se jedná o movité věci darované nebo dovezené z ciziny.

c) Daň z převodu nemovitostí

Poplatníkem daně z převodu nemovitostí je převodce (prodávající; nabyvatel je v tomto případě ručitelem), nabyvatel, jde-li o nabytí nemovitosti při výkonu rozhodnutí nebo exekuci, vyvlastnění, konkursu, vyrovnání, vydržení nebo ve veřejné dražbě anebo o nabytí nemovitosti při zrušení právnické osoby bez likvidace nebo při rozdělení likvidačního zůstatku při zrušení právnické osoby s likvidací, oprávněný z věcného břemene nebo jiného plnění obdobného věcnému břemeni, převodce i nabyvatel, jde-li o výměnu nemovitostí; převodce i nabyvatel jsou v tomto případě povinni platit daň společně a nerozdílně.

Jde-li o převod nebo přechod vlastnictví k nemovitosti ze společného jmění manželů nebo do společného jmění manželů, je každý z manželů samostatným poplatníkem a jejich podíly jsou stejné. V případě podílových spoluvlastníků je každý spoluvlastník samostatným poplatníkem a platí daň podle velikosti svého podílu.

Předmětem daně z převodu nemovitostí je:

- úplatný převod nebo přechod vlastnictví k nemovitostem. Při zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitostem je předmětem daně z převodu nemovitostí úplatný převod nebo přechod podílu nebo části podílu, o který se sníží hodnota podílu převodce, který měl před vypořádáním. Podílem spoluvlastníka se přitom pro účely daně z převodu nemovitostí rozumí souhrn hodnot všech jeho podílů na nemovitostech, které jsou předmětem vypořádání,
- bezúplatné zřízení věcného břemene nebo jiného plnění obdobného věcnému břemeni při nabytí nemovitosti darováním.

Předmětem daně z převodu nemovitostí je rovněž úplatný převod vlastnictví k nemovitostem v případech, kdy dojde následně k odstoupení od smlouvy a smlouva se tímto od počátku ruší. Vyměňují-li se nemovitosti, považují se jejich vzájemné převody za jeden převod. Daň se vybere z převodu té nemovitosti, z jejíhož převodu je daň vyšší.

Základem daně z převodu nemovitostí je:

- cena zjištěná podle zvláštního právního předpisu platná v den nabytí nemovitosti, a to i v případě, je-li cena nemovitosti sjednaná dohodou nižší než cena zjištěná; rozdíl cen nepodléhá dani darovací. Je-li však cena sjednaná vyšší než cena zjištěná, je základem daně cena sjednaná,
- v případě vydržení cena zjištěná podle zvláštního právního předpisu platná v den sepsání osvědčení o vydržení ve formě notářského zápisu nebo právní moci rozhodnutí soudu o vydržení,
- cena bezúplatně zřízeného věcného břemene nebo jiného plnění obdobného věcnému břemenu,
- cena zjištěná podle zvláštního právního předpisu platná v den nabytí nemovitosti na základě smlouvy o finančním pronájmu s následnou koupí najaté věci nebo na základě smlouvy o zajišťovacím převodu práva,
- v případě vydražení nemovitosti při výkonu rozhodnutí, při exekuci nebo ve veřejné dražbě cena dosažená vydražením,
- cena sjednaná, jde-li o převod nemovitosti z vlastnictví územního samosprávného celku,
- v případě zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví soudem, náhrada určená soudem nebo podíl na výtěžku z prodeje nemovitosti určený soudem,
- v případě zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví dohodou, rozdíl cen uvedených v prvním bodě před zrušením a vypořádáním podílového spoluvlastnictví a po zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví,
- v případě vkladu nemovitosti do společnosti s ručením omezeným nebo do akciové společnosti, hodnota určená posudkem znalce podle obchodního zákoníku.

Při výpočtu daně dědické a darovací jsou osoby zařazeny do tří skupin, které již byly vymezeny. Sazba daně pro jednotlivé skupiny je uvedena v tabulkách v Příloze č.3., výsledná částka se vynásobí koeficientem 0,5.

Sazba daně z převodu nemovitostí u osob zařazených do I. skupiny, II. skupiny a III. skupiny je 3 % ze základu daně.

Daňový subjekt je povinen v přiznání k dani dědické a k dani darovací uvést pouze údaje rozhodné pro vyměření daně. Daň dědická a daň darovací je splatná ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení platebního výměru.

2.4 Sociální zabezpečení

Potřeba sociálního bezpečí vychází ze snahy lidí vyhnout se situacím ohrožujícím sociální i individuální existenci. Funkce je pro všechny systémy sociálního zabezpečení nerozdílně stejná, tj. poskytnutí jedinci či rodině ochranu a podporu v životních situacích, které si to vyžadují.

Na sociální pojištění si občané odkládají část své spotřeby pro případ budoucích sociálních událostí. Toto pojištění zahrnuje ochranu v případě ztráty příjmů v důsledku stáří, dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a úmrtí živitele (důchodové pojištění) a v důsledku krátkodobé nemoci (nemocenské pojištění) a v případě ztráty zaměstnání (příspěvek na nezaměstnanost).

Výše minimální mzdy pro zdaňovací období 2005 je 7 185 Kč. Zdravotní pojištění platí zaměstnanec 4,5% srážkou ze mzdy a 9% za něj platí jeho zaměstnavatel. Minimální zákonný odvod zdravotního pojištění byl loni 905 Kč a letos 970 Kč. Odpočet u osoby, ze kterou je plátcem pojistného stát, byl loni 3 520 Kč, ale letos je to 0 Kč.

Nemocenské pojištění, které upravuje zákon číslo 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění podle pozdějších předpisů, je placeno podle délky trvání nemoci, jak je uvedeno v následující tabulce:

tabulka 5: Nemocenské pojištění

<i>Rozhodné období</i> (po 12 měsících)	12 předchozích kalend.měsíců
Rozhodné období v prvním měsíci zaměstnání	celý měsíc
Rozhodné období v 2.–11. měsíci	všechny předchozí měsíce
<i>Denní vyměřovací základ</i> (nemocenské a OČR) pro prvních 14. dní	90 % z částky do 480 Kč + 60 % z částky nad 480 do 690
Denní vyměřovací základ od 15.dne	100 % z částky do 480 Kč + 60 % z částky nad 480 do 690
<i>Sazba</i> první tři dny neschopnosti	25 % z DVZ
Sazba další dny neschopnosti	69 % z DVZ
Sazba pro výpočet OČR a peněž. pomoci v mateřství	69 % z DVZ

Pro osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) jsou tyto hodnoty odlišné. Minimální platba zdravotního pojištění je 1 143 Kč. Minimální platba důchodového pojištění při hlavní činnosti je 1 192 Kč a při vedlejší činnosti 530 Kč. Minimální platba nemocenského pojištění při hlavní činnosti je 178 Kč a při vedlejší činnosti 79 Kč. OSVČ která pokračuje v činnosti z roku 2004 platí stejné zálohy jako v roce 2004 do podání přehledu

2.5 Společné zdanění manželů

Od 1. ledna 2005 bylo zavedeno společné zdanění manželů¹³, neboli výpočet daně ze společného základu daně (z příjmů fyzických osob) obou manželů, pokud s nimi v domácnosti žije alespoň jedno dítě (podle § 13 a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů). V důsledku tohoto opatření se sníží daňové zatížení některých rodin s dětmi. Mělo by to být přínosem zejména pro rodiny s rozdílnými příjmy manželů, kdy jeden dosahuje příjmu výrazně většího (a tudíž zdaňovaného vyššími sazbami) než druhý.

2.5.1 Jak „funguje“ společné zdanění manželů

Společné zdanění mohou manželé uplatnit i v případě, že jeden z nich neměl ve zdaňovacím období (kalendářním roce) příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob. Nezdánitelné části základu daně, tzv. odčitatelné položky, může uplatnit i ten z manželů, který neměl zdánitelné příjmy, jestliže jinak splňuje podmínky stanovené pro jejich uplatnění.

Podmínky pro společné zdanění manželů musejí být splněny nejpozději v poslední den zdaňovacího období, za které manželé společné zdanění uplatňují. Poprvé mohou poplatníci využít společného zdanění manželů za zdaňovací období roku 2005, tedy při podání daňového přiznání v roce 2006. V některých případech je využití společného zdanění manželů vyloučeno, např. jestliže má v příslušném zdaňovacím období alespoň jeden z manželů daň z příjmů stanovenu paušální částkou nebo má povinnost stanovit svou daňovou povinnost z minimálního základu daně, vypočítává-li daň z příjmů dosažených za více zdaňovacích období či jako spolupracující osoba apod.

¹³ Ministerstvo financí ČR. Usnesení Ministerstva financí ČR o společném zdanění manželů. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/sys/redir.php?cds.mfcr.cz/dane/Spol_zdan_manzel_sdelMF.htm

Společné zdanění uplatňuje každý z manželů ve svém vlastním daňovém přiznání, které podávají oba manželé ve stejné lhůtě. V příloze k daňovému přiznání každý z manželů uvede údaje potřebné pro výpočet společného základu daně za oba manžele a každý z nich uvede do svého daňového přiznání polovinu společného základu daně, ze které vypočte daň¹⁴.

Vše, co člověk nabyl ještě před uzavřením manželství (za svobodna, nebo ve svazku předchozím), nepatří do společného jmění manželů, zůstává v individuálním vlastnictví manžela nebo manželky. Není proto nutné kvůli tomu uzavírat zvláštní manželskou majetkovou smlouvu. Vyplatí se však eventuelně mít doklady, jež potvrdí, že dražší movitý majetek byl získán ještě před sňatkem. Pokud jde o movitější manžele, výjimečně by tyto skutečnosti mohli stvrdit v oboustranném čestném prohlášení (jakýsi soupis stavu majetku před vstupem do manželství). Majetková smlouva se ovšem v tomto ohledu jeví zcela zbytečnou. Pokud jde o nemovitosti – ten, kdo je zapsán v katastru nemovitostí jako vlastník před sňatkem, jím také zůstane i po svatbě.

Společné jmění manželů je tvořeno majetkem nabytým některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství s výjimkou:

- majetku získaného dědictvím, který se stává výlučným vlastnictvím dědice,
- majetku získaného darem, který se stává výlučným vlastnictvím obdarovaného; jsou-li obdarováni oba manželé, pak se dar (např. svatební) stane jejich spoluvlastnictvím, přičemž podíly obou manželů jsou stejné,
- majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví¹⁵,
- věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů (ošacení, obutí, hygienické a zdravotnické potřeby apod.),
- věcí vydaných v rámci restituce majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Do společného jmění manželů dále patří závazky (pohledávky a dluhy), které některému z manželů nebo oběma společně vznikly za trvání manželství s výjimkou:

- závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů,

¹⁴ Podrobnosti stanoví zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (zejména pak novely, jež přinesla úpravu společného zdanění manželů, a to zákona č. 669/2004 Sb.).

¹⁵ Ve společném jmění nebude např. televizor zakoupený za peníze, které jeden z partnerů uložil na vkladní knížku ještě za svobodna. Domek získaný výměnou za darovanou nebo zděděnou chalupu po rodičích také zůstane ve výlučném vlastnictví jen toho manžela, který dědil nebo byl obdarován. Zakoupí-li ale manžel např. automobil částečně za peníze utřžené prodejem zděděné chaty a zčásti za prostředky společné, stane se vůz jměním společným.

- závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého¹⁶.

Věci sloužící k výkonu povolání jsou součástí společného jmění. Majetek ve společném jmění nebo jeho část může jeden z manželů použít k podnikání pouze se souhlasem druhého manžela. Souhlas je nutný jen při prvním použití majetku a při dalších krocích spojených s podnikáním už se nevyžaduje.

2.5.2 Vypořádání společného jmění při zániku manželství

Společné jmění manželů zaniká skončením manželství, např. rozvodem. Potom se provede vypořádání. Při něm se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou v zásadě stejné. Stejně i závazky obou manželů, vzniklé za trvání manželství, jsou povinni manželé splnit rovným dílem. Při vypořádání společného jmění se ovšem přihlédne k tomu jak se kdo zasloužil o nabytí a udržení společného jmění, ale také jak se každý z manželů staral o rodinu, zvláště o nezletilé děti, a jak pečoval o domácnost. Za trvání manželství může společné jmění manželů zaniknout vyslovením propadnutí majetku v trestním řízení a prohlášením konkursu.

K vypořádání společného jmění může dojít již v rámci rozvodového řízení, půjde-li o tzv. rozvod souhlasný či smluvní. Jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí a k (žalobnímu) návrhu jednoho z manželů na rozvod se druhý manžel připojí, soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, jsou-li mu předloženy patřičné dokumenty.

Jestliže v době od uzavření "rozvodové" smlouvy do zániku manželství nabudou manželé nějaký další majetek náležející do společného jmění, bude nutno jej vypořádat v závaznosti na již uzavřenou smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových poměrů pro dobu po rozvodu manželství.

¹⁶ Když se muži zalíbí luxusní automobil a sjedná leasingovou smlouvu, jejíž plnění přesahuje finanční možnosti rodiny, manželka může takový úkon odmítnout a potom bude splácet leasing manžel pouze ze svého; ovšem na druhou stranu vlastníkem vozu bude jen on.

3. Popis švédské rodinné politiky, daňové zatížení švédských rodin

3.1 Vývoj švédské daňové soustavy

Všechny společnosti vybírají daně, aby zaplatily veřejné výdaje. Ale celková daň je v každé zemi rozdílná. Míra zdanění závisí na rozsahu služeb, za které je daná společnost zodpovědná, jako je zdravotnictví, sociální péče, vzdělání a bydlení. Ve Švédsku je z daní placeno právě zdravotnictví, sociální služby, obrana a spravedlnost. Zcela nebo částečně se pak z daní platí ještě bydlení, sport a kultura. Hlavním úkolem daňového systému je financovat veřejné výdaje. Hlavní důvody pro zdanění jsou následující:

- zajištění veřejných statků,
- zvýšení ekonomické efektivity společnosti,
- podpoření větší ekonomické rovnosti.

Ve Švédsku byly velmi vysoké nároky na sociální zabezpečení, a proto bylo rozhodnuto financovat velkou část právě z daní. Následkem toho je rozsáhlý veřejný sektor, jehož velikost se dá změřit několika způsoby. Jedním z nich je „daňový koeficient“, což je celková daň vyjádřená jako procento z hrubého domácího produktu (GDP).

Ve Švédsku je „daňový koeficient“ vyšší než je průměr Evropské unie. Je to částečně proto, protože Švédsko zdaňuje příjem na dávky (např. důchodové a nemocenské dávky). Proto jsou tyto „hrubé“ dávky mnohem vyšší než kdyby byly od daně osvobozeny. To vede k vyšší celkové rovnováze veřejného sektoru, bez jakéhokoliv vzrůstu v aktuální hladině zdanění.

tabulka 6: Daňový koeficient

	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*	2007*
„Daňový koeficient“ jako procento z GDP	51,9	50,8	51,6	50,6	50,8	50,2	49,7

*Předpověď.

Zdroj: Ministerstvo financí

Jestliže je metoda výpočtu upravená tak, aby se daňový koeficient dal lépe porovnat s ostatními zeměmi EU, nahradíme jej hodnotou 46,7%. Průměr EU je přitom 41,3%. Rozdělující pomyslná čára je mezi severní a jižní Evropou.

tabulka 7: Daňový koeficient v roce 2001

Švédsko	54,1%
Dánsko	49,8%
Finsko	46,0%
Itálie	42,6%
Německo	41,2%
Velká Británie	37,5%
Španělsko	35,6%

Zdroj: Ministerstvo financí

I když daně ve Švédsku mají dlouhou tradici, základy současného daňového systému byly položeny až v roce 1990, kdy tato země provedla jednu z nejrozsáhlejších daňových reforem v moderní době. Důvodem této reformy byla nutnost zefektivnit daňový systém a zajistit v něm větší spravedlnost. Aby se toho docílilo, bylo nutné rozšířit daňovou základnu a zredukovat daňovou sazbu. Aby se dosáhlo větší spravedlnosti a aby se daňové plánování stalo méně atraktivním, bylo snahou dosáhnout větší jednotnosti ve zdanění rozdílných typů příjmů.

Nejdůležitější znaky této reformy byly:

1. Dávky, které byly před tím deklarovány na výrazně nižší hodnotě než byla tržní cena, se začaly zdaňovat v plném objemu. Zdaněním celého objemu se vyrovnala také daň z různých příjmů.
2. Státní daň z příjmu byla vybírána pouze z příjmu, který byl nad pevně stanovenou hranicí, tzv. „prahem“. Pracující, kteří měli příjmy do výše tohoto prahu platili pouze místní daň z příjmu. Státní daňová sazba byla pevně stanovena na 20% a municipální daňová sazba v průměru na 30%. Toto vytvořilo nejvyšší mezní daňovou sazbu 50%.
3. Zdanění příjmu z kapitálu bylo odděleno od zdanění příjmu z práce. Proporcionální daň 30% byla uvalena na příjem z kapitálu a stala se „čistou“ státní daní.
4. Daň z přidané hodnoty byla přijata, aby pokryla většinu typů služeb. Před tím totiž pokrývala pouze statky a několik málo služeb. Daňová sazba po reformě byla jen 25%.
5. Společná daňová sazba byla redukována z 52% na 30% (později na 28%) a byla tak více omezena možnost přesunu zisku z nezdaněných rezerv.
6. Daň z paliva se zvýšila, když vznikla daň z oxidu uhličitého a síry. To přispělo k financování reformy.

Daňová reforma byla určena k tomu, aby části ze zisku celkové daně byly přesunuty z daňové základny do jiné. Příjmy fyzických osob z práce byly zabíraly pouze malou část státní

daňové základny a státní příjmová daň byla odváděna jen z příjmu nad stanoveným „prahem“, avšak na významnosti vzrostl obrat statků a služeb. Rostla daňová základna místních samospráv. To samé se dělo v případě sociálního pojištění.

Daně státu, místním samosprávám a jednotlivým krajům jsou použity k zaplacení výdajů veřejného sektoru. Jsou použity na služby jako jsou školství, zdravotnictví, policie, obrana a správa železnic silnic. Navíc, různé platby jsou od státu přesunuty do domácností a podniků (např. dětské přídavky, studentské přídavky, zdravotní pojištění a podpora v nezaměstnanosti).

Stát je oprávněný vybírat daň pomocí místních samospráv. Stát rozhodne a určí daňovou základnu, ze které pak mohou místní samosprávy vybírat daně. Dále také určí způsob konstrukce daně. Na druhé straně ale mohou místní samosprávy samy určit výši daňové sazby. V praxi je ale dnes dostupný místním samosprávám jako daňová základna pouze vydělaný příjem domácností. Daňová sazba se různí od 29% do 34%, ale průměr je většinou 31,2%.

Příjmy veřejného sektoru se skládají z příjmů od státu, místních samospráv a ze sociálního pojištění. Skladba hlavních státních daňových příjmů se v průběhu let podstatně změnila. Daňové příjmy jako procento z celkových státních příjmů se různě měnily rok od roku, což hlavně záviselo na jednorázových efektech z hlavního vládního majetku. Podíl daňových příjmů je přibližně 90%.

tabulka 8: Procentuelní vyjádření daňových příjmů k celkovým hlavním státním příjmům

989/90	88,2%
1993/94	83,8%
2001	90,7%

Zdroj: Ministerstvo financí

V tabulce č.9 je ukázáno rozdělení daňových příjmů z různých typů daní. Kategorie, které jsou zde uvedené, se z velké části shodují s těmi, které jsou uvedeny ve státním rozpočtu. Většina státních příjmových daní (necelé dvě třetiny) pochází z podniků.

tabulka 9: Daňové příjmy

Rok	1989/90	1993/94	2001
Daň z příjmu	30,3	9,6	19,1
Poplatky za sociální pojištění	15,5	20,5	33,8
Daň z nemovitosti	6,5	8,1	5,6
VAT	28,3	39,0	26,2
Další daně ze zboží a služeb	19,3	22,7	12,3

Zdroj: Ministerstvo financí

3.2 *Současná švédská daňová soustava*

Ve Švédsku je mnoho různých typů daní – daň z příjmu, daň z příjmů právnických osob, příspěvky na sociální pojištění, daň ze zboží a služeb a daň z nemovitosti.

3.2.1 Daň z příjmu a příspěvky na sociální pojištění placené domácnostmi

Daň z příjmu, kterou platí domácnosti, je rozdělena do tří částí: příjem od zaměstnaných, příjem z kapitálu a příjem z podnikatelských aktivit. Daň z příjmu z kapitálu je centrální státní daň sražená o 30% příjmu bez ohledu na jeho velikost (příklad proporcionalní daně). Příjmu zaměstnanců a příjmu z podnikatelských aktivit se často říká pracovní příjem (příjem z práce). Kromě místní státní daně je státní příjmová daň vybírána ze zbývající části příjmu, který překračuje stanovený práh.

Od roku 2003 lidé, kteří vydělali více než 25 100 SEK¹⁷ za měsíc, jsou povinni platit státní příjmovou daň. Proto je daň z příjmu daní progresivní. Státní příjmová daň, kterou pracující zaplatí, je 17% z jejich celkového příjmu. Mezi lety 2000 a 2003 se počet lidí, kteří platili tuto daň snížil z 1,3 na 1,1 milionu lidí.

Mezi daní z příjmu zaměstnanců a daní z příjmu z podnikatelských aktivit je jeden rozdíl. Možnost odečtení výdajů z příjmu ze zaměstnání je značně limitována, zatímco v podstatě všechny vzniklé náklady v průběhu podnikání jsou odečtené ve zdanění příjmů z podnikatelských aktivit.

¹⁷ 1 švédská koruna (SEK) = 100 öre

Nejdůležitější odpočty, které může udělat pracující s normálním platem:

- odpočty z úrokových výdajů
- odpočty na dopravu do zaměstnání a ze zaměstnání
- odpočty z prémie na pensijní pojištění

Daní vyměřený příjem je to, co zůstává po odečtení těchto a dalších legálních odpočtů. Z této sumy jsou odečteny takzvaný základní odpočet z daně z příjmu a odpočet základního penzijního příspěvku, které by měly být zaplacené osobou povinnou k dani. Základní odpočet z daně z příjmu závisí na velikosti příjmu. Pro nižší příjmy činí 16 400 SEK a pro ty příjmy 11 400 SEK. To co potom zůstane, je zdanitelný příjem. Daň je vypočítána na základě této sumy.

Hodnota místních daní se mění od 29 SEK do 34 SEK za každých vydělaných 100 SEK. Osoby s ročním příjmem přes 301 000 SEK, nebo okolo 25 100 SEK za měsíc musí platit státní příjmovou daň (20%). Osoby s ročním příjmem přes 447 200 SEK nebo s měsíčním příjmem přes 37 000 SEK platí dalších 5% z jejich příjmu ke státní dani z příjmu. Poté, co je daň vypočítána, je odečten základní penzijní příspěvek, který činí tři čtvrtiny objemu. Od začátku roku 2002 se tato daňová redukce týká také příspěvků na odborová hnutí.

3.2.2 Daň z příjmu právnických osob

a) Právnická osoba

Daňová reforma v roce 1990 znamenala podstatné změny ve zdanění příjmů podniků. Sazba daně byla snížena z 52% na 30% a později na 28%.

b) Příjem domácností z podnikatelských aktivit

Příjem domácností z podnikatelských aktivit je zdaňován stejným způsobem jako ostatní vydělané příjmy. To znamená, že státní a místní daň z příjmu, základní penzijní příspěvky a příspěvky na sociální pojištění ve formě zákonných příspěvků pro OSVČ jsou odečítány z příjmu. Avšak netýká se to množství přebytku, který zůstane v podnikání nebo částky ekvivalentní ke standardnímu výpočtu výnosů z kapitálu investovaného do podnikání.

Aby podnikatelé dostali stejnou šanci k rozvíjení svého podnikání pomocí zisku ponechaného v podnikání tak jako akciové společnosti, je možné, přesunout tyto zisky v podniku do rozvojového fondu. Tyto fondové alokace mohou být odečteny z příjmu z podnikání a jsou zdaněny jako speciální 28% daň (rozvojová daň), která se shoduje se sazbou daně z příjmů

právnických osob. Redukce tohoto fondu je zdaněna podle obvyklých pravidel a ekvivalentní rozvojová daň je prospěšná až když je zaúčtována celková daň. Tento systém také umožňuje vyrovnat budoucí možné ztráty ziskem z předešlých let.

Aby se daly postavit na stejnou úroveň firmy řízené jedním vlastníkem a podnikatelé v akciových společnostech řízených jedním vlastníkem, byla přijata pravidla pro pozitivní a negativní úrokové přizpůsobení pro OSVČ. Pozitivní přizpůsobení úroků znamená, že část příjmu - ta část, která koresponduje se standardním výpočtem výnosů (státní úrokovaná půjčka s pěti procentními body) ze zdaněného kapitálu v podnikání – může být zdaněna jako příjem z kapitálu, tj. sazbou 30%. Pravidla pro negativní přizpůsobení úroků jsou určena k tomu, aby se předešlo odečítání soukromých úrokových výdajů podnikatele z podnikatelských aktivit. Zatímco pozitivní úprava úroků je dobrovolná, negativní je povinná. Žádné úrokové úpravy se však nedělají, jestliže kladný nebo záporný kapitál v podnikání je menší než 50 000 SEK.

Individuální podnikatelé mají v zásadě ty samé možnosti jako právnické osoby odložit stranou rezervy. Část zisku, která má být dána stranou do alokovaných daňových rezerv je 30% místo 25%.

c) Příspěvky na sociální pojištění a základní příspěvky na penzi

Příspěvky na sociální pojištění se skládají ze sociálních příspěvků zaměstnavatelů a zákonných příspěvků. Nejdůležitější součástí jsou však sociální příspěvky zaměstnavatelů, které jsou v první řadě placeny zaměstnavateli. OSVČ platí zákonný příspěvek pro OSVČ, který je odečten společně s daní z příjmu.

Sociální pojištění má několik složek. Hlavní složkou je zdravotní pojištění, starobní důchod a trh práce. Příspěvky zaměstnavatelů na sociální pojištění jsou 32,82% z daňové základny (tj. z platu, zahrnujícího všechny výhody, který bude zdaněn). Příspěvky na osobní sociální pojištění zaplacené osobami samostatně výdělečně činnými jsou ve výši 31,01%. Rozdíl mezi těmito hodnotami je díky tomu, že procento příspěvku na trh pracovních míst je výrazně menší u zákonných příspěvků pro OSVČ. Důvodem je, že OSVČ je v rozdílné situaci co se týče nezaměstnanosti než jiní. Příspěvky na zdravotní pojištění jako procento ze zákonného příspěvku OSVČ jsou o něco vyšší, což může být vysvětleno faktem, že po krátkou dobu zaměstnavatel platí nemocenské dávky svým zaměstnancům.

V průběhu devadesátých let byly zavedeny také celostátní příspěvky. Ty jsou placeny z platů zaměstnanců a OSVČ stejným způsobem jako daň z příjmu. Skladba těchto celostátních příspěvků se v průběhu let různě vyvíjela, ale od začátku roku 1998 je tu jen jediný penzijní příspěvek. Název se také změnil na základní penzijní příspěvek. Sazba tohoto příspěvku je 7%.

V roce 2000 byla provedena reforma zdanění vydělaných příjmů, což znamená, že osoba, která je výdělečně činná, by měla být odškodněna za efekty z celostátních penzijních příspěvků. Tato reforma byla zavedena postupně, takže tři čtvrtiny z celostátních penzijních příspěvků jsou nyní ještě kompenzovány. Část celostátních penzijních příspěvků, která nebyla odškodněna, je odpočitatelná z daní.

Speciální příspěvek, který platí zaměstnavatelé, byl zaveden v daňové reformě v roce 1990. Tato daň je uvalena na vydělaný příjem, který nestanovuje základnu pro zhodnocení výhod, jako je příjem z práce pro lidi starší než 65 let. Daň je také sražena za určitou kompenzaci pojištění a výdaje zaměstnavatelů na penzijní závazky. Tento speciální příspěvek zaměstnavatelů by měl pokrýt daň částečně z příspěvků na sociální pojištění.

3.2.3 Daně ze zboží a služeb

a) Daň z přidané hodnoty (VAT)

Daň z přidané hodnoty, nebo-li tak zvaná VAT byla ve Švédsku zavedena v roce 1969. Tehdy VAT nahradila všeobecnou daň z prodeje, která byla 10%. Daňová sazba a oblast, kterou daň pokrývala (daňová základna), byly zpočátku také stejné. Zahrnovala prodeje movitého majetku (zboží) a služeb přímo spojené se zdaňovaným zbožím (například leasing movitého majetku). Nejdůležitějším rozdílem mezi VAT a daní z prodeje je způsob, kterým byly daně konstruovány.

Charakteristika VAT:

- daň je uvalena na každý stupeň výrobního procesu. Daň, která byla vybrána v předchozích stupních (předchozí VAT) může být odečtena. V každém stupni je zdaňována pouze dodatečná hodnota daného stupně.
- celková VAT vybírána v různých stupních je placena až konečným spotřebitelem. Daň tak není uvalená na podnik povinný platit daň, ale pouze na konečného spotřebitele.

Později se daňová sazba zvýšila a daňová základna rozšířila. Daňové základna se původně rozšířila v rámci reformy v roce 1990, ale další změny přišly také se vstupem Švédska do Evropské unie 1. ledna 1995.

Hlavní oblasti, které jsou zproštěny VAT:

- prodej a pronájem nemovitého majetku,
- zdravotnické služby, péče o chrup a sociální služby,

- určité typy vzdělávání,
- bankovníctví, pojišťovnictví a finanční služby,
- určité kulturní aktivity,
- vstup na sportovní akce organizované neziskovými organizacemi,
- časopisy vydávané organizacemi,
- dovoz, prodej a pronájem lodí a letadel, léčiva dodávaná do nemocnic nebo ne předpis, letecký benzin.

Krátce po daňové reformě v roce 1990 byla sazba VAT 25%. Normální sazba VAT je stále 25%, ale je zde také redukováná daňová sazba VAT 12% pro potraviny a potravinářské přísady, hotelové služby, pro prodej uměleckých děl vlastněných umělcem a pro dovoz uměleckých děl, rarit a starožitností.

Přibližně ve stejný čas, kdy se Švédsko připojilo k Evropské unii, byla zavedena třetí daňová sazba ve výši 6%. Tato sazba byla zavedena pro oblasti, které byly osvobozeny od VAT, jako byly noviny, vstupní poplatky v kultuře, udělování nebo převod autorských práv a určité služby v oblasti sportu. Daňová sazba pro veřejnou dopravu byla nedávno snížena z 12% na 6%, dále byla snížena sazba pro knížky a časopisy z 25% na 6%. Byla ustavena speciální komise, která měla přezkoumávat pravidla pro sníženou VAT.

3.2.4 Selektivní daně

Daň, která je uvalena na selektované zboží a služby, se nazývá selektivní daň. Tato daň může být často použita k regulaci spotřeby směrem ke společensky žádoucím cílům. Ve Švédsku je mnoho selektivních daní, zde je uvedeno několik z nich.

a) Daň z tabáku

Tato daň je uvalena na tabákové výrobky, ale různými způsoby podle toho, zda se jedná o cigarety, doutníky, krátké doutníky, dýmkový tabák, žvýkací tabák nebo šňupací tabák. Daňové sazby jsou potom následující:

- cigarety: 20 öre každá plus 39,2% z maloobchodní ceny.
- cigarety nižší ceny než cigarety v požadované cenové hladině, levné cigarety, minimální vybíraná daň je ekvivalentní 90% daně vybírané z cigaret uvedených v prvním bodě,
- doutníky a krátké doutníky: každý 56öre,
- fajfkový tabák: 630 SEK/ 1kg

- žvýkáací tabák: 201 SEK/ 1kg

- šňupací tabák: 123 SEK/ 1kg

Přibližně 70 výrobců a dovozců tabákových výrobků platí tabákovou daň. Hlavní státní příjmy z této daně byly v roce 2002 přibližně 8,4 bilionů SEK.

Lidem, kteří cestují do Švédska z jiné země Evropské unie, je povoleno si s sebou přivést maximálně 400 cigaret, 200 krátkých doutníků, 100 doutníků nebo 550g fajfkového tabáku bez toho, aniž by museli tuto selektivní daň platit.

b) Daň z alkoholu

Daňová sazba pro alkoholické nápoje je stanovena samostatně pro pivo, víno a další kvašené nápoje, meziprodukty nebo lihoviny. Příklady daňových sazeb některých alkoholických nápojů:

- nápoj ze sladu (přes 2,8% alkoholu)...1,47% z objemu,
- víno (8,5 – 15% alkoholu)...22,08% z ceny za litr,
- víno (15 – 18% alkoholu)...45,17% z ceny za litr,
- lihoviny...501,41% z ceny za litr čistého alkoholu.

Ve Švédsku je 347 oprávněných skladníků, výrobců a dovozců alkoholických nápojů. Hlavní státní příjem z této daně byl v roce 2002 okolo 10,5 bilionů SEK. Stejně tak jako tomu bylo u daně z tabákových výrobků i u této daně existují jistá omezení pro osoby cestující do Švédska. V roce 2003 s sebou mohly přivést pouze 5 litrů lihovin, 6 litrů alkoholického vína, 52 litrů vína a 64 litrů silného piva. To však platí pouze pro občany EU.

Vysoké daně z alkoholu ve Švédsku způsobily snížení spotřeby kupovaného alkoholu. Alkohol je k dostání pouze ve specializovaných obchodech. V menších městech je takovýchto obchodů velice málo, nebo tam nejsou vůbec. Zároveň se ale zvýšila konzumace vlastních domácích alkoholických nápojů, které jsou nelegálně páleny.

c) Daň z energií

Pod tento název patří několik různých daní, které se nějak dotýkají energie. Pro jednoduchost je můžeme nazvat:

- daň z elektrické energie,
- daň z elektrické energie a daň z oxidu uhličitého je v principu uvalena na všechny typy fosilních paliv,
- daň ze síry je uvalena na všechny fosilní a rašelinová paliva

Takzvaný „posun zelené daně“ v poslední době znamenal, že daně z energií a v sektoru životního prostředí se zvýšily, zatímco příjmová daň byla redukována. Tento posun přinesl státu okolo 3 bilionů SEK ročně.

Normální běžná sazba daně pro elektrickou energii je 22,7 öre za jednu kilowatthodinu (kWh). Některé místní samosprávy snížily tuto daň, například v Norrlandu byla 16,8 öre za jednu kilowatthodinu. Daňová úleva platí pro elektřinu používanou v některých průmyslových odvětvích, zemědělství a lesnictví.

Daň z celkové energie a z oxidu uhličitého uvalená na benzin se pohybuje od 3,18 Sek/1 litr do 4,74 Sek/1 litr, což závisí na kategorii životního prostředí. Zařazení do této kategorie závisí na vlastnostech (množství síry a aromatických uhlovodíků apod.) v daném produktu.

Daň z palivového oleje je 2894 SEK za metr kubický. Tento olej je „zelený“, aby se odlišil od dieslu, který je zdaňován vyšší sazbou. Daň ze síry je stanovena na 30 SEK za jeden kilogram síry.

Dani podléhá 1300 organizací (výrobci elektrické energie, dodavatelé elektrické energie, ropné společnosti a množství spotřebitelů). Hlavní státní příjmy z těchto daní byly za rok 2002 přibližně kolem 56,4 bilionů SEK.

d) Silniční daň

Silniční daň je vybírána ve formě daně za motorové vozidlo a ve formě silničních poplatků. Daň z motorového vozidla je každoročně vybírána v množství, které se mění podle váhy vozidla. Silniční poplatky jsou placeny za nákladní automobily a přívěsy z celkové hmotnosti, která ale nesmí překročit 12tun. Za Švédské registrované nákladní automobily se platí tento poplatek za celou silniční síť, ale pro osobní motorová vozidla je tato daň snížena. Cizí vozidla platí poplatky za transport na dálnicích a na některých evropských hlavních silnicích, které nejsou dálnicemi.

Hlavní státní příjmy z motorových vozidel a poplatků od uživatelů silnic činily v roce 2002 přibližně 8,1 bilionů SEK.

e) Další daně ze zboží a služeb

Příklady některých dalších daní z zařazených do této skupiny jsou daň z umělých hnojiv, daň z odpadu, daň z jaderné energie, daň ze sázení, daň z reklamy a speciální daň z výhod kolektivního životního pojištění.

3.2.5 Majetkové daně

a) Daň z bohatství

Toto je v současné době velmi diskutovaná daň, která se potýká s problémem, že její vybírání a administrace stojí více peněz, než se na ni vybere. Důvodem je snadné obejití této daně. Daň z bohatství je 1,5% a platit by ji měl ten, kdo vlastní více než 1,5 mil. korun (u manželů 3 miliony korun). Do bohatství se počítá hodnota domu a 80% akcií.

Vládní příjmy z této daně byly za rok 2002 přibližně 5 bilionů SEK. Počet lidí, kteří tuto daň platí však od roku 2000 neustále klesá. V roce 2000 to bylo necelých 700 000 osob, v roce 2003 již pouhých 300 000.

b) Daň z nemovitosti

Daň z nemovitosti se týká rodinných domů (pro jednu rodinu), bytových domů, provozoven a průmyslových domů. Daňová sazba pro rodinné domy je 1% a pro bytové domy 0,5%.

Při koupi rodinného domku zaplatí kupující švédský občan daň ve výši 1,5% kupní ceny (tzv. Lagfärd). Majitel rodinného domku dále platí tzv. fastighetskatt, který činí 1% z hodnoty domku, který je každé tři roky doceňován a tím pádem se platí vyšší a vyšší daň, neboť hodnota nemovitosti roste. U nově postaveného rodinného domu se pět let „Fastighetskatt“ neplatí.

Při každoroční deklaraci se zpravidla nemohou dělat žádné odpisy. Jednou za čas se vláda v rámci různých opatření uvolí a přispěje na určené typy rekonstrukcí a oprav (např. za výměnu přímotopu za peletové topení nebo za výměnu tepelného čerpadla je k odepsání 30% mzdových nákladů na provedenou práci = maximálně 10 000 až 20 000 SEK). Tento odpis je jednorázový, ale ve skutečnosti lidem moc nepomůže, protože se zvýší hodnota domu a musí zaplatit vyšší daň z nemovitosti („Fastighetsskatt“).

Ten, kdo prodává vlastní rodinný dům, zaplatí daň ve výši 20% z rozdílu mezi kupní a prodejní cenou. Každý platí poplatky za odpady a vodu, avšak tyto poplatky jsou rozdílné pro obyvatele rodinných domů a obyvatele domů „činžovních“. Ten, kdo vlastní rodinný dům, musí zaplatit za tyto poplatky větší částku.

Od začátku roku 2001, je zde limitující opatření, které v zásadě nedovoluje, aby tato daň byla větší než 5% z příjmu domácnosti. V roce 2002 vybrala vláda na této dani přibližně 21,9 bilionů SEK.

3.2.6 Dědická a darovací daň

Dědická a darovací daň je vybírána z majetku získaného děděním nebo darováním. K této dani se vztahuje progresivní sazba. Rozdílné daňové třídy závisí na kategorii, do které náleží osoba povinná daň zaplatit, to znamená, v jak blízkém vztahu byla tato osoba se zesnulým. Při vyměřování daně se nejprve udělá základní odpočet z daně, jehož velikost opět závisí na vztahu k zesnulému. Pro manžela nebo osobu ze společné domácnosti je základní snížení daně 280 000 SEK.

Darovací daň je vybírána z majetku získaného darováním. Daň je vyhodnocena z hodnoty daru a také se postupně stanovuje podle různých kategorií vztahů mezi dárce a obdarovaným. Roční dary v celkové hodnotě menší než 10 000 SEK od stejného dárce jsou zproštěny daně.

3.3 Švédský model

Sociálně demokratický model sociálního zabezpečení Švédska je založen na univerzálních dávkách, které jsou doplněny zásluhovými dávkami.

Švédský model hospodářské politiky je mnohými označován za prakticky jedinou důslednou aplikaci koncepce státu blahobytu. Tato koncepce byla částečně aplikována také v jiných zemích, například v americkém programu New Deal, ve Francii, Japonsku či Německu. Švédsko je však tou zemí, která se stala svým detailním propracováním této koncepce známou po celém světě. Tento model je zajímavý nejméně ze dvou důvodů. Prvním je prosperita, kterou již několik desítek let přináší Švédsku a ostatním skandinávským zemím, druhým je pak způsob jakým jsou ekonomické cíle propojeny se sociálními.

3.3.1 Principy švédského modelu sociálního zabezpečení

Švédský model je charakteristický univerzálností, rovnostářstvím, všeobecností a aktivním přístupem k plné či maximální zaměstnanosti. Kritériem nároku na různé dávky je občanství a kritériem distribuce je solidarita.

Vývoj sociálního zabezpečení ve Švédsku se pohyboval od široce uplatňované liberální tradice sociální moci k modernímu státu veřejných sociálních služeb, u jehož zrodu stály

dominantně sociálně demokratické vlády. Sociálně demokratický model Švédska je v mnoha směrech charakteristický a jako stát sociálních služeb je světově proslulý. Švédsko totiž ze všech Skandinávských zemí nejpropracovaněji zorganizovalo veřejné sociální služby tak, aby byly každému dostupné a aby reagovaly na všechna aktuální i potenciální sociální a ekonomická ohrožení, s nimiž se může občan v průběhu života setkat. Zásadou bylo zahrnout celou populaci, ať v nouzi či nikoliv, do hlavních oblastí sociální ochrany. Hlavními cíly bylo potlačit chudobu a prosazovat sociální solidaritu a rovnost prostřednictvím sociální politiky. Filosofie byla taková, že malý národ schopný mezinárodní konkurence musí spoléhat na lidské zdroje a optimální produktivity lze nejlépe dosáhnout tím, že se jednotlivcům i rodinám zajistí adekvátní a politicky garantovaný blahobyt.

Švédské sociální pojištění je založeno na redistribuci a povinnosti. Systém je vybudován na třech pilířích: veřejném, zaměstnaneckém, privátním. Existují tři základní nedistribuční elementy založené na principu, že všichni do systému platí, ale dostávají pouze ti, kteří se ocitnou v nepříznivé sociální situaci:

- redistribuce od méně rizikových skupin k více rizikovým
- redistribuce od více vydělávajících ke skupinám s nižšími příjmy
- redistribuce mezi různými obdobími života jednotlivce

Pojištění je financováno proporcionálními příspěvky a daněmi, dávky jsou stejné pro každého. Například všichni rodiče dostávají stejné přídatky na děti bez ohledu na jejich finanční situaci. Stejně tak rodič s postiženým dítětem, který dosahuje velkého příjmu, má nárok na stejnou ekonomickou podporu jako rodiče, jejichž ekonomická situace je podstatně horší.

Všichni občané přispívají do systému na základě procenta z příjmu, ale dávky dostávají stejné.

Schéma systému sociálního zabezpečení se člení do tří odvětví, které se orientují na určité skupiny obyvatelstva: občany v důchodovém věku, pracující a rodiny s dětmi.

Tento model je primárně financován zaměstnavateli a zaměstnanci a dále v nedávné době zavedeným státním důchodovým pojištěním, ze zisku z investování v systému kapitálového penzijního pojištění a státními vyrovnávacími příspěvky.

3.3.2 Důchodová politika

Na přelomu 90.let a nového tisíciletí byla provedena reforma penzijního systému. Příčinou reformy byl demografický a ekonomický vývoj. Růst podílu penzistů k ekonomicky aktivnímu

obyvatelstvu, nízká porodnost a nízký růst ekonomiky ukázaly na nedostatky systému. Byla potřeba najít systém stabilní pro budoucnost. Předchozí švédský systém byl v principu stejný jako český, s tím rozdílem, že měl rezervní fond, do něhož byly instalovány předchozí nakumulované přebytky. Nový systém má tři části: průběžná penze, premium penze a pro ty, kteří mají nízký nebo žádný příjem, garantovaná penze. Odvody na důchodové pojištění činí 18,5% hrubé mzdy. 16% se odvádí do základního systému – průběžného, zbytek 2,5% jde do fondového systému – premium. Občané si mohou vybrat mezi centrálním státním fondem a soukromými podílovými fondy, do kterých mohou investovat. Investují prostřednictvím centrální administrativy, takže investiční společnosti neznají jména svých klientů.

Nově je výpočet důchodu založen na celoživotním výdělků. Zmíněných 16% z důchodové daně financuje průběžný systém. Zaplacené prostředky se sčítají na fiktivním účtu, jehož zůstatek je rozhodující pro výpočet výše důchodu. Účastník si tedy hypoteticky strádá. Peníze, které se hromadí na fiktivním účtu mu sice nepatří, ale má přehled, kolik do systému vlastně odvedl. Jde o hybrid fondového a průběžného systému. Původní systém výpočtu výše důchodu byl založen na počtu odpracovaných let (ve Švédsku šlo o 15 let s nejvyšším platem) a výši platu.

Systém umožňuje pružný věk odchodu do důchodu v rozmezí 60 až 70 let, přičemž výše penzí jsou odstupňovány. Standardní penze (100% hodnoty doživotní anuitní renty odpovídající výši fiktivního účtu) je vyplácena při odchodu do penze ve věku 65 let. Při odchodu do penze v 61 letech činí důchod jen 72% standardní hodnoty, naopak při odchodu v 70 letech dostává důchodce 157% „normálního“ důchodu.

Důchody jsou každoročně valorizovány v závislosti na růstu průměrného příjmu. Ve fondovém systému (premium) k valorizaci nedochází, protože růst závisí na výdělků z investování.

Do finanční podpory pracujících spadá podpora v případě nemoci, nemoci z povolání, při nezaměstnaném, hendikepovaném. Systém poskytuje finanční podporu v případě ztráty příjmu i dávky směřující určitým skupinám obyvatelstva.

V současné době se však předpokládá, že nová generace nebude mít vyšší důchod v průměru než polovinu mzdy. Penzijní reforma se zasloužila o to, že si každý občan sám sice může určit, kam si svá procenta z penzijních poplatků uloží. Občan se proto rozhodne pro nějakou investiční společnost nebo správce fondu, který pak obhospodařuje jeho vklady. Správa těchto fondů je ale poměrně nákladná (1-1,5% pro správce fondu), proto je v některých případech výsledek ne zrovna nejlepší.

3.3.3 Nemocenské pojištění

Pojištění je koncipováno jako povinné. První den nemoci je označen jako „čekací den“ a není proplácen. Zaměstnavatel proplácí 80% příjmu od 2. do 14. dne nemoci, sociální pojišťovna od 15. dne nemoci neomezeně. Potvrzení od doktora se vyžaduje až od 8. dne absence a od 29. dne musí být lékařská zpráva podrobná.

3.3.4 Politika zaměstnanosti

Švédský pracovní trh se řídí strategií „práce pro všechny“ preferující práci před peněžní podporou. S cílem snížit počet nezaměstnaných rozvíjí systém programy jednotlivců (rekvalifikace, pracovní rehabilitace a příprava postižených uchazečů). Po recesi 90.let zaměstnanost stoupá a očekává se, že růst bude pokračovat.

Systém je založen na základním a dobrovolném k příjmu se vztahujícím komponentu.

Podpora založená na vztahu k příjmu se vyplácí občanům, kteří se pojistili – platí pojistné do fondu zaměstnanosti a splňují jisté podmínky členství a podmínky vztahující se k době zaměstnání. Kompenzace odpovídá 80% minulého denního výdělku, maximálně 82 EUR denně (2001). Základní podpora představuje jednotnou dávku lidem, kteří nesplňují podmínky nároku na dávky počítané na základě příjmu. Činí 27 EUR denně. Pro oba typy dávek platí, že jsou vypláceny až po 300 dní nezaměstnanosti, pro lidi starší 57 let po dobu 450 dní.

Členství ve fondech zaměstnanosti je povinné pro členy odborů. Pro ostatní je dobrovolné a je jim plně otevřeno. 80% všech zaměstnanců jsou plátcí pojistného do tohoto fondu.

Nezaměstnanost

Statistika uveřejněná 2.9.2005 ve švédském denním tisku započítala všechny obyvatele v pracovním věku, kteří však v roce 2004 nepracovali na základě údajů A-E (viz. Příloha č. 4).

Tato statistika uvádí, že je téměř jeden milion obyvatel (asi 19,7%) v pracovním věku 20-64 let pobírajících nějakou formu náhrady za to, že z výše uvedených důvodů nepracují. Každý pracující zaplatí za tyto nepracující přibližně 13 000 SEK ročně. Podpora v nezaměstnanosti a v nemoci je až tak velká, že za posledních sedm let zničila přibližně sto tisíc pracovních příležitostí a to proto, protože v některých situacích se nevyplatí vůbec pracovat. Z těchto důvodů se zde můžeme setkat s problémem absence takových profesí, jako je zedník, automechanik, elektrikář nebo údržbář (*pozn. aut.*).

3.3.5 Podpora rodin s dětmi

Vývoj švédského systému rodinné politiky reflektuje změny trhu práce vycházející z rostoucího poměru zaměstnaných žen a nových společenských rolí obou pohlaví. Rodinná politika je založena na principu univerzality a individuálních práv. Podpora rodin s dětmi představuje:

- dětské dávky a další peněžitou podporu rodinám,
- rodičovské pojištění,
- denní dětská centra pro děti do 6 let jejichž rodiče jsou zaměstnáni nebo studují.

Cílem švédské rodinné politiky je zabezpečení stejných podmínek rodinám s dětmi jako rodinám bezdětným, podporovat možnost obou rodičů kombinovat práci s péčí o rodinu a podporovat rodiny v sociálně citlivých situacích.

Rodičovské zabezpečení poskytuje finanční kompenzaci v případech těhotenství, narození dítěte a při nemoci dítěte.

Pojistné na rodičovské zabezpečení je povinné s dávkami koncipovanými v závislosti na příjmu a jako základní garantovaný příspěvek. Na rodičovské příspěvky mají nárok jak ženy tak muži, podmínkou je pouze občanství. Příspěvek v těhotenství je placen všem ženám, které v posledních měsících těhotenství nemohou vykonávat svoji obvyklou práci. Podmínkou nároku na rodičovský příspěvek je min 180 dní konstantního pojištění před porodem. Garantovaný příspěvek činí 6,75 EUR denně. Získání vyššího příspěvku je podmíněno nemocenským pojištěním a délkou trvání tohoto pojištění. „Rodičovská“ je vyplácena po 450 dní a může být vybírána až do 8 let dítěte, přičemž nezáleží na tom, zda je vybírána matkou nebo otcem. Otcem je při narození dítěte vyplácen příspěvek po dobu 10 dnů umožňující péči buď o rodičku a novorozence, nebo o starší dítě.

Peněžní kompenzace je stejná jako v případě nemocenského, činí 80% příjmu.

Rodičovský příspěvek je přiznáván rodinám s dětmi do věku 16 let, pokud dítě pokračuje ve studiu, pokračuje i nárok na příspěvek. Pokud má rodina tři a více dětí, příspěvek se zvyšuje. Příspěvky nepodléhají zdanění.

3.3.6 Krize švédského modelu a současnost

Svůj zenit zažil švédský model v osmdesátých letech, kdy při rychle rostoucí produkci zůstávala míra nezaměstnanosti velice nízká. Avšak nejhlubší krizi tento hospodářsko-politický model zažil v letech sedmdesátých. Na přelomu let osmdesátých a devadesátých pak spojením přehřáté ekonomiky s výdaji na rozsáhlý systém veřejných služeb došlo k prozatím poslední jeho krizi. A tak v roce 1991 jsme mohli sledovat v tomto modelu řadu nešvédských prvků: vysokou inflaci, snižující se produkci či rostoucí procento nezaměstnanosti. Přes mnohé obtíže se však švédská vláda rozhodla většinu svých rozvinutých sociálních programů ponechat. Došlo však k určitým úpravám a škrtnům v rozpočtu, které byly viděny jako nezbytné pro obnovení pracovního úsilí a motivace obyvatel, které byly narušeny přehnanou mírou zdanění v letech předešlých.

Dnes již ve Švédsku existují vedle škol státních a dobře fungující sociální sítě také výrazně dražší školy soukromé, stejně jako například privátní lékařské ordinace. Zaměstnanost obyvatel, jejich důstojný život a sociální rovnost však stále zůstávají hlavními prioritami švédské sociální demokracie, která má tu výhodu, že svůj program mohla prosazovat s krátkými přestávkami po více než půl století.

4. Srovnání českého a švédského systému

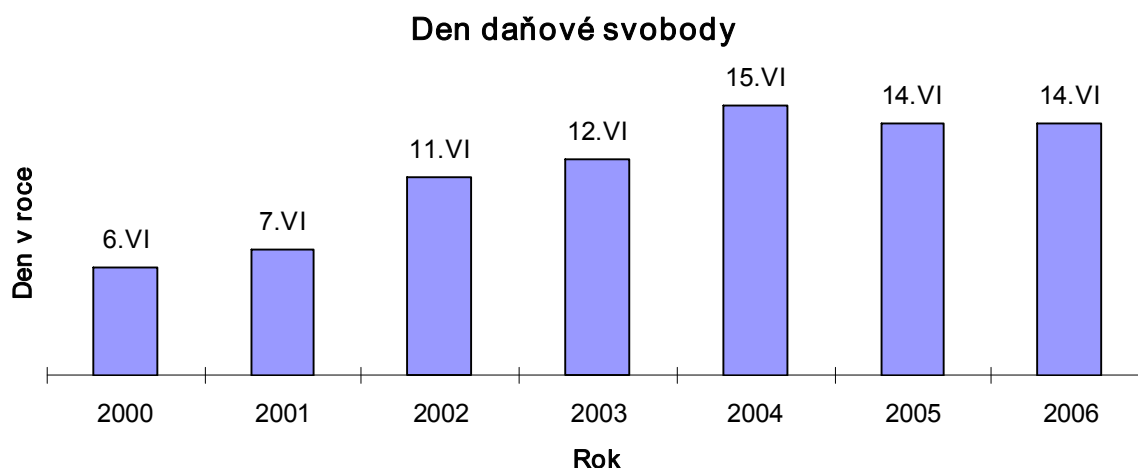
4.1 Celkové daňové zatížení

4.1.1 Den daňové svobody v České republice

Den daňové svobody je první den v roce, kdy občan skutečně dostane výplatu a nevydělává na daně. V České republice ho poprvé určil a připomenul Liberální institut (<http://libinst.cz>) v roce 2000. Jeho vývoj je uveden v následujícím grafu.

V roce 2006 by prvním dnem, kdy občan České republiky zaplatí všechny své daně a poprvé dostane svou mzdu, měl být stejně jako loni 14. červen.

Graf 3: Den daňové svobody v ČR

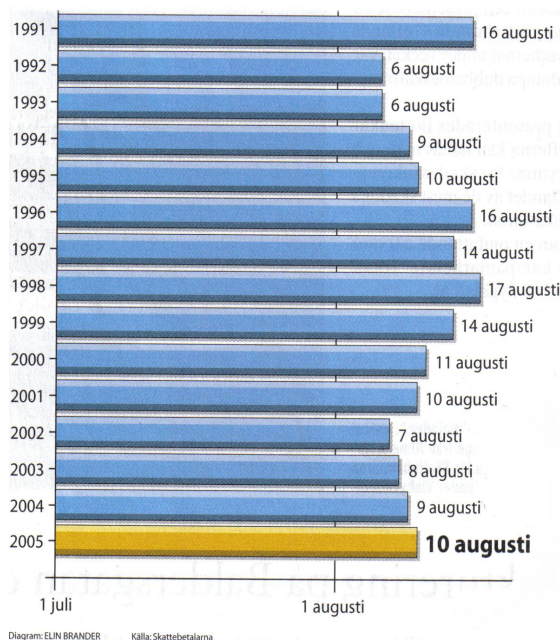
Zdroj: http://www.danova-svoboda.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=89&Itemid=50

4.1.2 Den daňové svobody ve Švédsku

Následující graf popisuje vývoj celkové výše daní ve Švédsku v průběhu let 1991 až 2005. Podle Švédských novin Skattebetalarna, které tuto statistiku uveřejnily v srpnu 2005 je „10.srpen první den v roce, kdy švédský pracující občan dostane první mzdu“.

Celkový objem daní, které by měl každý daňový poplatník ve Švédsku zaplatit, činí 60,3% mzdy. Graf ukazuje, jak dlouho musel daňový poplatník v těchto letech vydělávat, aby nejprve zaplatil všechny daně, a pak získal svůj první plat v roce.

Graf 4: Kdy Švédský občan zaplatil své daně?

Zdroj: BRANDER Elin. 10 augusti första skattefria dagen. *Skattebetalarna*, 2005

Následující tabulka popisuje typ zaměstnance, který je svobodný, bezdětný, mzda činí 100% průměrné mzdy. Použité údaje jsou pro rok 2000.

tabulka 10: Porovnání ČR a SWE podle celkového daňového zatížení

Stát	Celkové daňové zatížení	Celkové srážky zaměstnance	Zaměstnavatel do fondů sociální ochrany	Daň z příjmů	Celkové odvody do fondů sociální ochrany	Zaměstnanec do fondů sociální ochrany
ČR	57,9	22,9	35,0	10,4	47,5	12,5
SWE	67,4	34,5	32,9	28,5	38,9	6,0

Poznámka: Údaje jsou uvedeny v procentech z hrubé mzdy.

Zdroj: VÚPSV

4.2 Daňové zatížení rodiny

4.2.1 Modelová situace 1

Uvažujeme pracujícího člověka, který sdílí společnou domácnost s manželkou a jejich dvěma dětmi (4 a 6let). Manželka je v domácnosti, manžel pobírá průměrnou mzdu (viz. Příloha č. 5). Rodina bydlí v pronajatém bytě a vlastní osobní automobil (na leasing). Sledujeme, jakou konečnou částku ze svého platu dostane občan České republiky a jakou konečnou částku dostane za stejných podmínek občan Švédska, jestliže pobírá průměrnou mzdu uvedenou v Příloze 2.:

Švédsko:

→ průměrná mzda 2 459 EUR¹⁸ = přibližně **23 023 SEK**

Z hrubé mzdy se odečte: 32,46% všeobecné sociální zajištění = 7 473 SEK

4,5% speciální zdravotní a sociální pojištění = 1 036 SEK

V tomto okamžiku je čistý plat **14 514 SEK**

- občan neplatí daň z příjmů, protože jeho příjem nedosahuje výše 25 100 SEK
- občan neplatí ani daň z nemovitosti, protože nemovitost nemá, ani daň z bohatství, protože jeho majetek (z modelové situace viditelně) nepřesahuje 1,5 mil SEK
- občan získá přírůstek na děti (na 1 dítě 1 000 SEK měsíčně) 2 000 SEK

Příjem domácnosti se tedy zvyšuje přibližně na **16 514 SEK (asi 1 763,86 EUR)**.

Podle údajů, které jsem dostala v rozhovoru se Švédskými občany, by mohly být výdaje na měsíc na domácnost následující:

- - 500 SEK poplatek za školku
- - 5 000 SEK za bydlení
- - 5 000 SEK auto (leasing + benzín + silniční poplatky)
- - 3 000 SEK oblečení, noviny, TV, inkaso
- - 7 000 SEK potraviny, stravování

V tuto chvíli je patrné, že příjem na výdaje domácnosti nestačí. Tato rodina bude mít pravděpodobně nárok na přírůstek na bydlení, který se pohybuje okolo 2 000 SEK měsíčně, příspěvek na manželku v domácnosti od 2 000 do 5 000 SEK, popř. jiný přírůstek pro sociálně slabší rodiny.

¹⁸ Přepočtení kurzu podle kurzovního listku ze dne 16.5.2006.

Česká republika:

→ průměrná mzda 603 EUR¹⁹ = přibližně 17 110 CZK

Z hrubé mzdy se odečte: 13,5% na sociální a zdravotní pojištění = 2 309,85 CZK

daň z příjmu (protože roční příjem převyšuje 121 200 CZK) je 2 543,9 CZK za měsíc. Poplatník může ale uplatnit slevu na:

- poplatníka 600 CZK (7 200/12)
- manželku v domácnosti 350 CZK (4 200/12)
- nezaopatřené 2 děti 1 000 CZK (6 000/12x2)

Konečná daňová povinnost je tedy 593,9 CZK.

V tomto okamžiku je čistý plat **14 206,25 CZK**

- občan neplatí daň z nemovitosti, protože nemovitost nemá,
- občan získá přídavek²⁰ na děti podle násobku životního minima (pro tuto rodinu je životní minimum 11 760 CZK). Přídavek na dítě ve věku 4 let 490 CZK a na dítě ve věku 6 let 546 CZK.

Příjem domácnosti se tedy zvyšuje přibližně na 15 242,25 CZK (asi 536,7 EUR).

Výdaje takovéto české domácnosti na měsíc jsou přibližně následující:

- - 3 000 CZK auto (leasing + benzín + poplatky)
- - 1 600 CZK stočné, inkaso
- - 5 000 CZK potraviny, stravování

V tuto chvíli je příjem domácnosti asi 5 642,25 CZK. Na výdaje domácnosti sice stačí, ale je to velice malý příjem. Tato rodina bude mít pravděpodobně nárok na příspěvek na bydlení, sociální příplatek nebo na dávky z titulu sociální potřeby.

4.2.2 Modelová situace 2

V druhém případě budeme uvažovat rodinu pouze s jedním dítětem (20 let), které již studuje. Oba rodiče jsou zaměstnaní, vlastní rodinný dům a automobil. Příjem manžela, který budeme porovnávat, je 30 000 CZK (asi 1 062 EUR a přibližně 9 946 SEK). Příjem manželky je 18 000 CZK. V tomto případě jde o poměrně bohatou českou domácnost, ale na druhé straně o poměrně

¹⁹ Přepočtení kurzu podle kurzovního listku ze dne 16.5.2006.

²⁰ Přídavek na dítě náleží měsíčně v základní výměře jako součin částky na osobní potřeby dítěte a koeficientu 0,28, pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje součin životního minima rodiny a koeficientu 1,80.

chudou švédskou domácnost. Budeme je tedy porovnávat pouze z hlediska daní (na rozdíl od první modelové situace).

Švédsko:

→ příjem 9 946 SEK

Z hrubé mzdy se odečte: 32,46% všeobecné sociální zajištění = 3 228,59 SEK

4,5% speciální zdravotní a sociální pojištění = 447,57 SEK

V tomto okamžiku je čistý plat 6 269,84 SEK (asi 669,68 EUR)

- občan neplatí daň z příjmů, protože jeho příjem nedosahuje výše 25 100 SEK
- občan zaplatí daň z nemovitosti, protože vlastní rodinný dům v hodnotě 2 mil SEK. Tato daň bude ve výši 20 000 SEK (1% z 2 mil SEK)
- daň z bohatství bude také platit, protože jeho majetek přesahuje 1,5 mil SEK. Její výše bude nejméně 30 000 SEK, počítáme-li do majetku občana pouze rodinný dům.
- občan získá přírůstek na děti (na 1 dítě 1 000 SEK měsíčně) 2 000 SEK

Nyní je příjem domácnosti opět záporný. Ve skutečnosti by tedy s největší pravděpodobností tato situace nemohla nastat. Tento člověk si ze svého platu nemohl na dům našetřit, dostal ho buď darem nebo ho zdědil, avšak daně by byly tak vysoké, že by byl nucen jej prodat (což se však také zdaňuje).

Česká republika:

→ příjem 30 000 CZK

Z hrubé mzdy se odečte: 13,5% na sociální a zdravotní pojištění = 4 050 CZK

daň z příjmu (protože roční příjem převyšuje 331 200 CZK) je 5 869 CZK za měsíc. Poplatník může ale uplatnit slevu na:

- poplatníka 600 CZK (7 200/12)
- nezaopatřené dítě 500 CZK (6 000/12)

Konečná daňová povinnost je tedy 4 769 CZK.

V tomto okamžiku je čistý plat 21 181 CZK (asi 745,8 EUR)

- občan zaplatí daň z nemovitosti, protože vlastní rodinný domek s půdorysem asi 110m². Daňová povinnost bude pro dům v Pardubicích 385 CZK (sazba daně je za 1m² 1 Kč, dále se násobí koeficientem 3,5 dle tabulky 4).

5. Závěr

Švédské pojetí státu blahobytu je založeno na třech základních cílech, mezi nimiž zaujímá dosažení plné zaměstnanosti nejvýznamnější pozici. Švédsko dává přednost aktivní politice zaměstnanosti před její pasivní formou - přímé výdaje na podporu nezaměstnaných tvoří pouhou čtvrtinu celkové částky vydávané na boj s nezaměstnaností. Za možná nejdůležitější faktor stojící za sociálními úspěchy švédského modelu lze považovat specifika společenského prostředí, ve kterém se vyvíjel. Tradice sociálního smíru, mírumilovného přístupu k řešení konfliktů a přesvědčení, že práce je přirozenou potřebou člověka, které jsou bezpochyby založeny na zásadách protestantské víry a etiky, jsou ve Švédsku hluboce zakořeněny. Rovněž chladné severské klima pravděpodobně přispělo k tomu, že si obyvatelé uvědomili závislost jednoho na druhém.

Modelové situace však dokázaly, že i když ve Švédsku je pracovní síla odměněna větší výplatou – podle průměrných mezd v Příloze č. 5 – zdanění příjmů a odvody do veřejného sektoru jsou zde mnohem větší než kdekoli jinde. Porovnáme-li dvě osoby se stejným příjmem, plat švédského občana bude vždy zdaňován více. Již procento, které zaměstnavatel odvádí na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců, je v obou zemích nesrovnatelné. Ve Švédsku je toto procento (32,46%) dvou a půl násobně vyšší než v České republice (13,5%). Daňový systém ve Švédském království zajišťuje finance na sociální zabezpečení. To je zde velice silné a nikdo se nemusí obávat nečekaných krizových životních situací. V některých případech je podpora sociálně slabších až nevýhodou. Jak dokazuje tabulka v Příloze 4, počet nezaměstnaných lidí je veliký a pravděpodobně se bude ještě zvětšovat. Politika zaměstnanosti zde bojuje s nezaměstnaností.

Převládající hlasy v EU jsou přesvědčeny, že Švédsko vyřešilo populační a rodinný problém moderních společností. Věří, že odlidnění, jež ohrožuje celý rozvinutý, průmyslový svět, narazilo ve Švédsku na agresivní, feministicky inspirovanou rekonstrukci rodiny a na jednomyslný souhlas ve věci rovnosti pohlaví při všech aspektech společenského, kulturního a hospodářského života. Tento názor prosazují vedoucí evropští političtí experti. Ve Švédsku je posílení role žen pojistkou proti nízké porodnosti. Opatření pro rovnost pohlaví, konkrétně švédská velkorysá finanční podpora rodičovské dovolené, jež nutí otce zůstat doma s dětmi, zatímco matky pracují, povzbuzuje rodiny k tomu, aby měly druhé, i třetí dítě. V roce 2000 měla Evropa (od Islandu po evropské Rusko) úhrnnou plodnost pouze 1.37, což znamená, že průměrná Evropanka přivedla na svět 1.37 dětí; je to pouhých 65 % prosté reprodukce.

Srovnáme-li majetek občanů v obou zemích, nenajdeme mnoho rozdílů. Mnohopatrové české panelové domy jsou ve Švédsku nahrazeny méně patrovými dřevěnými činžovními domy, ale jiný rozdíl nenajdeme. Stejně tak jako po Čechách potkáme spoustu vesniček s novými i polorozbořenými domky, není tomu ve Švédsku jinak. Avšak rozdíl zjistíme při platbě daní z nemovitosti a velice kontroverzní dani z bohatství. I když daně zajišťují, aby o každého občana bylo kdykoliv dobře postaráno, množství daní ve Švédsku začíná převyšovat únosnou hranici a nenechává příliš velký prostor pro spoření nebo hromadění majetku. Čím více má švédský občan majetku, tím větší platí daň, avšak nejedná se o přímou úměru, jak je tomu zvykem. Daně jsou zde mnohokrát vyšší než v mnoha jiných evropských státech. Důvodem je především nadměrně veliký veřejný sektor, který musí občané zaplatit, aby byli sociálně zabezpečeni a aby se jim dostalo veřejných statků a služeb, které jim náleží.

Objem daní se dá zřetelně a názorně ukázat na dni daňové svobody, jak bylo uvedeno v bodě 4.1. Grafy ukázaly, že tento den je ve Švédsku až o celé dva měsíce později než v České republice. Lidé v této zemi musí tedy více jak půl roku vydělávat na své daně.

Jak je patrné, tolik vychvalovaný švédský model má své klady i zápory. Sociální systém ve Švédsku je na vysoké úrovni a je nesrovnatelný s českým. Už na první pohled je zřejmé, že v tomto směru je bezpochyby jedním z nejlepších na světě. Avšak je vykoupen příliš vysokou daní. Odpověď na otázku v úvodu bude proto jednoduchá. Švédský sociální model je sice dokonalý, ale daně jsou až příliš vysoké. V České republice nejsou daně tak vysoké, ale nezaměstnanost také ne, péče o sociálně slabší, nemocné a staré lidi se rok od roku zlepšuje. Pro mladou rodinu, která teprve začíná je jistě švédský sociální systém výhodou, neboť poskytuje mnohem více výhod, podpor a příspěvků než český. Pro rodiny se staršími dětmi, kde rodiče již nemusí věnovat tolik péče a pozornosti svým dětem a věnují se proto více své práci, začíná tento systém být nevýhodou. Tito rodiče chtějí spořit, chtějí si koupit nebo opravit dům, pořídit nové auto apod. Jejich snažení je zde však velmi tvrdě postihováno daněmi. Proto je v tomto případě český systém lepší. Starší lidé, neschopní pracovat nebo lidé odkázaní na péči státu, budou mít jistě lepší podmínky opět ve Švédsku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborná literatura:

- [1] BONĚK Václav, BĚHOUNEK Pavel, BENDA Václav, HOLMES Alena: *Lexikon – Daňové pojmy*. 1. vyd. Sagit 2001. ISBN 80-7208-265-5
- [2] Kovanicová, D. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 15. vydání. Praha: Polygon, 2005. 418 s. ISBN 80-7273-118-1
- [3] KUBÁTOVÁ Květa: *Daňová teorie a politika, Díl I.: Daňová teorie*. 1. vyd. VŠE Praha 1994, ISBN 80-7079-544-1
- [4] Pavel, J. *Daňový systém I*. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-786-5
- [5] Pavel, J. *Daňový systém II*. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-731-8
- [6] Pavel, J. *Daňový systém ČR*. 1. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-787-3
- [7] Vančurová, A. *Daňový systém ČR*. Praha: VOX, 2005. ISBN 80-86324-50-8

Právní předpisy:

- [8] Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční ve znění pozdějších změn a doplňků.
- [9] Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty ve znění pozdějších změn a doplňků.
- [10] Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti ve znění pozdějších změn a doplňků.
- [11] Zákon č. 355/2003 Sb., o spotřebních daních ve znění pozdějších změn a doplňků.
- [12] Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí ve znění pozdějších změn a doplňků.
- [13] Zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů ve znění pozdějších změn a doplňků.

Zdroj na WWW:

- [14] Ministerstvo financí České republiky. Dostupný z WWW: www.mfcr.cz
- [15] Ministerstvo financí Švédského království. Dostupný z WWW: www.sweden.gov.se
- [16] Ministry of finance: *Swedish Taxes*. [online]. 2003. Dostupný z WWW: <http://www.sweden.gov.se/sb/d/574/a/30215>
- [17] Daňové zákony České republiky. Dostupný z WWW: <http://www.kurzy.cz/zakony>
- [18] Statistická data Eurostat. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.cec.eu.int/portal> a <http://europa.eu.int/comm/eurostat>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Tabulka daňového zatížení EU

Příloha 2: Změna daní na příjem a bohatství rodin (r.2005)

Příloha 3: Sazby daně dědické a darovací podle jednotlivých skupin

Příloha 4: Nezaměstnanost v jednotlivých regionech Švédska (hodnoty jsou v %)

Příloha 5: Jaké jsou mzdy v EU (data k roku 2005; v euro)

Příloha 1: Tabulka daňového zatížení EU
Tax burden and structure of taxes

	Total taxes			Indirect taxes		Direct taxes		Social security contributions	
	as % of GDP			as % of total tax burden					
	1995	2002	2003	2000	2003	2000	2003	2000	2003
EU25	:	41.3	41.5	33.4	33.8	33.4	31.6	33.2	34.5
EU15	42.0	41.6	41.8	33.3	33.4	33.7	32.2	33.0	34.4
Euro-zone	42.5	42.1	42.2	32.5	32.8	30.4	29.0	37.1	38.2
BE	47.1	48.7	48.1	29.2	28.8	37.3	36.5	33.5	34.6
CZ	36.2	35.5	36.2	33.4	31.4	24.4	27.0	42.2	41.6
DK	50.1	49.7	49.8	34.5	34.9	59.2	59.6	6.3	5.4
DE	42.3	41.7	41.7	28.9	29.7	28.7	25.9	42.4	44.4
EE	37.9	32.4	33.4	39.6	39.3	25.1	26.1	35.3	34.5
EL	34.7	39.8	38.6	38.6	37.2	27.4	23.3	34.0	39.5
ES	34.3	36.3	36.5	33.7	33.7	29.9	29.6	36.4	36.7
FR	45.4	45.6	45.7	34.3	34.1	27.2	25.8	38.5	40.2
IE	35.2	29.8	31.2	41.7	41.4	41.1	39.5	17.1	19.1
IT	42.9	42.4	43.2	36.0	34.2	34.4	35.3	29.5	30.5
CY	:	32.5	34.3	41.4	49.4	36.9	29.4	21.7	21.2
LV	33.7	28.9	29.1	38.7	39.4	27.5	29.1	33.8	31.5
LT	28.6	28.6	28.7	41.1	41.5	28.0	28.2	30.9	30.3
LU	43.6	42.1	42.3	35.4	32.9	37.6	37.7	26.9	29.4
HU	43.6	38.9	39.2	41.3	42.3	25.2	25.0	33.5	32.7
MT	31.3	34.3	34.2	42.8	40.8	31.3	35.5	25.9	23.8
NL	40.5	39.4	39.3	31.3	33.8	30.1	29.3	38.6	36.9
AT	43.6	45.4	44.8	33.7	33.7	29.2	29.9	37.1	36.4
PL	39.4	35.5	35.8	40.9	41.8	20.4	19.7	38.7	38.5
PT	34.5	37.4	38.1	40.4	41.9	28.1	24.6	31.6	33.5
SI	41.1	39.7	40.3	41.9	41.6	19.5	20.8	38.6	37.6
SK	40.6	32.5	30.9	37.8	36.9	22.1	23.2	40.1	39.8
FI	46.7	46.1	45.1	29.3	31.9	45.1	41.0	25.6	27.1
SE	50.2	51.0	51.4	31.0	34.0	41.4	36.4	27.7	29.6
UK	36.7	37.0	37.1	37.0	36.9	43.7	42.0	19.4	21.0

Data not available

1. The tax-to-GDP ratio measures the **overall tax burden** as the total amount of taxes and social security contributions as a percentage of GDP. This indicator is widely used to measure the overall tax burden but includes the taxes that are raised on social transfers. Because social transfer recipients often receive directly a net payment, they do not feel the burden of paying taxes.

2. **EU25**: Belgium (BE), the Czech Republic (CZ), Denmark (DK), Germany (DE), Estonia (EE), Greece (EL), Spain (ES), France (FR), Ireland (IE), Italy (IT), Cyprus (CY), Latvia (LV), Lithuania (LT), Luxembourg (LU), Hungary (HU), Malta (MT), the Netherlands (NL), Austria (AT), Poland (PL), Portugal (PT), Slovenia (SI), Slovakia (SK), Finland (FI), Sweden (SE) and the United Kingdom (UK).

3. **Eurostat**, Statistics in Focus, Economy and Finance, 3/2005, "**Tax revenue in EU Member States: Trend, level and structure 1995-2003**". The publication is available free of charge in PDF format on the Eurostat website.

4. **Tax revenues** received by the General Government are defined as taxes on production and imports, current taxes on income and wealth, capital taxes and actual and imputed social contributions. The different **types of taxes** comprise: *Indirect taxes*, linked to production and imports. They include compulsory levies on producer units, value added tax, import duties, excises and other specific taxes on services (transport, insurances), on financial and capital transaction and other taxes on production.

Direct taxes, on income and wealth, include personal and corporate income taxes as well as capital taxes.

Social contributions comprise employers' and employees' actual and imputed social contributions, self-employed and nonemployed social contributions.

Issued by:

Eurostat Press Office

Philippe BAUTIER

BECH Building

L-2920 Luxembourg

Tel: +352-4301-33 444

Fax: +352-4301-35 349

eurostat-pressoffice@cec.eu.int

For further information:

Lena FREJ-OHLSSON

Tel: +352-4301-35 161

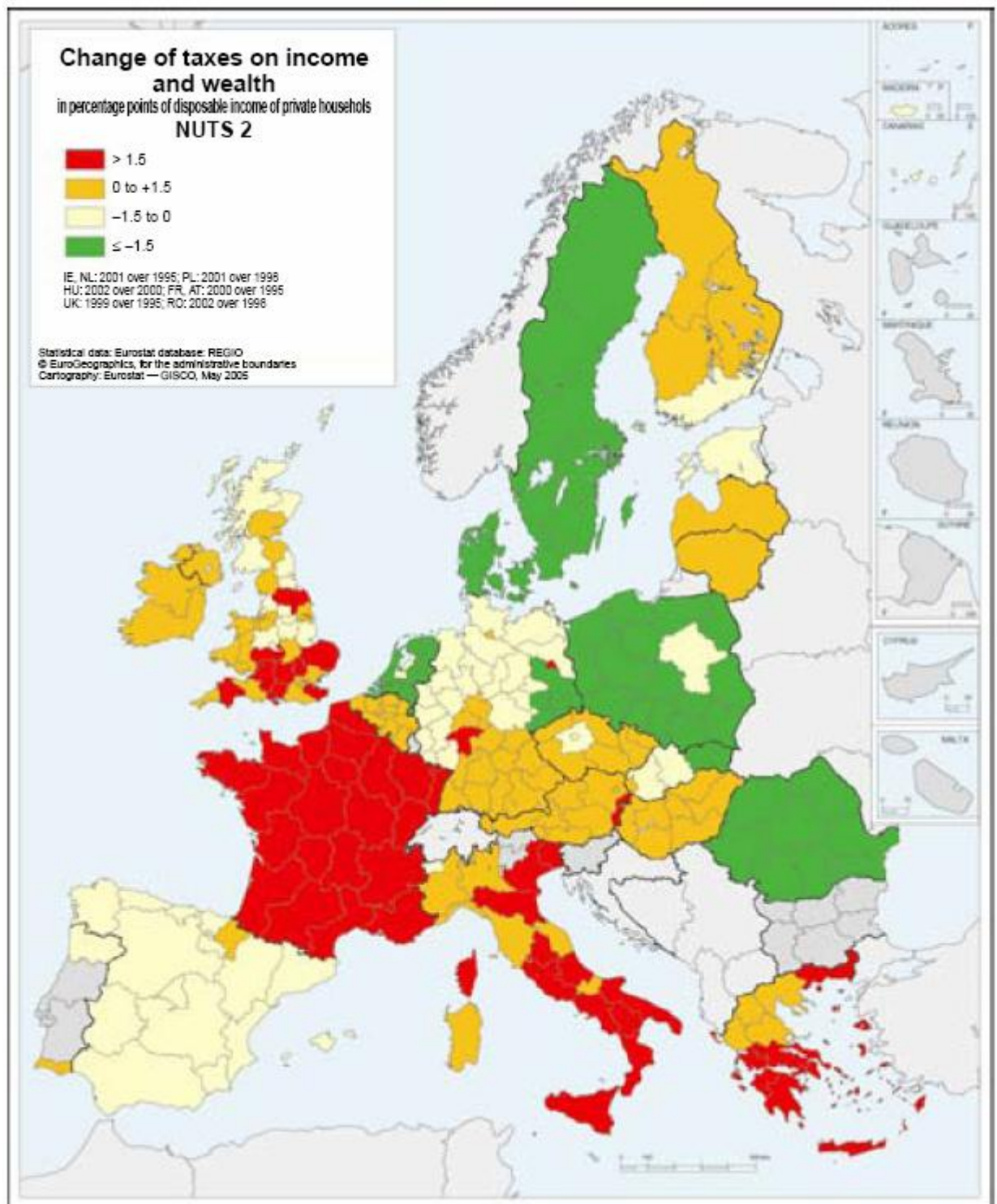
Fax: +352-4301-32 929

lena.frej-ohlsson@cec.eu.int

Eurostat news releases on the Internet:

<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Příloha 2: Změna daní na příjem a bohatství rodin (r.2005)

Zdroj: STATISTICAL YEARBOOK 2005, EUROSTAT:<http://europa.eu.int/comm/eurostat/>

Příloha 3: Sazby daně dědické a darovací podle jednotlivých skupin

Sazba daně dědické a daně darovací u osob zařazených do I. skupiny

Daň činí při základu daně:		
Přes Kč	Do Kč	
-	1 000 000	1,0 %
1 000 000	2 000 000	10 000 Kč a 1,3 % ze základu přesahujícího 1 000 000 Kč
2 000 000	5 000 000	23 000 Kč a 1,5 % ze základu přesahujícího 2 000 000 Kč
5 000 000	7 000 000	68 000 Kč a 1,7 % ze základu přesahujícího 5 000 000 Kč
7 000 000	10 000 000	102 000 Kč a 2,0 % ze základu přesahujícího 7 000 000 Kč
10 000 000	20 000 000	162 000 Kč a 2,5 % ze základu přesahujícího 10 000 000 Kč
20 000 000	30 000 000	412 000 Kč a 3,0 % ze základu přesahujícího 20 000 000 Kč
30 000 000	40 000 000	712 000 Kč a 3,5 % ze základu přesahujícího 30 000 000 Kč
40 000 000	50 000 000	1 062 000 Kč a 4,0 % ze základu přesahujícího 40 000 000 Kč
50 000 000	a více	1 462 000 Kč a 5,0 % ze základu přesahujícího 50 000 000 Kč

Sazba daně dědické a daně darovací u osob zařazených do II. skupiny

Daň činí při základu daně:		
Přes Kč	Do Kč	
-	1 000 000	3,0 %
1 000 000	2 000 000	30 000 Kč a 3,5 % ze základu přesahujícího 1 000 000 Kč
2 000 000	5 000 000	65 000 Kč a 4 % ze základu přesahujícího 2 000 000 Kč
5 000 000	7 000 000	185 000 Kč a 5,0 % ze základu přesahujícího 5 000 000 Kč
7 000 000	10 000 000	285 000 Kč a 6,0 % ze základu přesahujícího 7 000 000 Kč
10 000 000	20 000 000	465 000 Kč a 7,0 % ze základu přesahujícího 10 000 000 Kč
20 000 000	30 000 000	1 165 000 Kč a 8,0 % ze základu přesahujícího 20 000 000 Kč
30 000 000	40 000 000	1 965 000 Kč a 9,0 % ze základu přesahujícího 30 000 000 Kč
40 000 000	50 000 000	2 865 000 Kč a 10,5 % ze základu přesahujícího 40 000 000 Kč
50 000 000	a více	3 915 000 Kč a 12,0 % ze základu přesahujícího 50 000 000 Kč

Sazba daně dědické a daně darovací u osob zařazených do III. skupiny

Daň činí při základu daně:		
Přes Kč	Do Kč	
-	1 000 000	7,0 %
1 000 000	2 000 000	70 000 Kč a 9,0 % ze základu přesahujícího 1 000 000 Kč
2 000 000	5 000 000	160 000 Kč a 12,0 % ze základu přesahujícího 2 000 000 Kč
5 000 000	7 000 000	520 000 Kč a 15,0 % ze základu přesahujícího 5 000 000 Kč
7 000 000	10 000 000	820 000 Kč a 18,0 % ze základu přesahujícího 7 000 000 Kč
10 000 000	20 000 000	1 360 000 Kč a 21,0 % ze základu přesahujícího 10 000 000 Kč
20 000 000	30 000 000	3 460 000 Kč a 25,0 % ze základu přesahujícího 20 000 000 Kč
30 000 000	40 000 000	5 960 000 Kč a 30,0 % ze základu přesahujícího 30 000 000 Kč
40 000 000	50 000 000	8 960 000 Kč a 35,0 % ze základu přesahujícího 40 000 000 Kč
50 000 000	a více	12 460 000 Kč a 40,0 % ze základu přesahujícího 50 mil. Kč

Příloha 4: Nezaměstnanost v jednotlivých regionech Švédska (hodnoty jsou v %)

Komuna	A	B	C	D	E	F	G
Filipstad	5,8	3,6	1,9	17,6	2,6	31,6	19 700
Munkfors	4,1	4,6	2,8	13,1	6,6	31,0	19 544
Hagfors	4,1	4,1	2,2	13,8	3,2	27,4	16 950
Storfors	4,9	3,4	1,9	13,1	3,7	26,9	17 279
Arvika	3,3	2,8	2,2	14,9	2,7	25,9	16 224
Forshaga	4,0	3,1	2,1	13,1	2,8	25,1	16 332
Kristinehamn	4,5	3,5	1,8	13,1	2,1	25,0	16 015
Grums	3,8	2,9	1,8	14,6	1,8	24,8	16 099
Torsby	3,9	2,4	2,8	12,7	2,9	24,7	15 330
Sunne	4,2	3,5	2,1	12,2	2,4	24,3	15 005
Säffle	3,7	3,2	2,0	13,0	1,9	23,8	14 437
Kil	4,5	3,1	2,2	11,5	2,1	23,5	15 368
Eda	2,7	2,0	2,2	13,5	1,9	22,3	13 436
Årjäng	3,5	2,6	2,4	11,2	2,1	21,8	13 364
Karlstad	4,5	3,1	1,5	9,7	1,5	20,3	14 140
Hammarö	3,5	3,3	1,7	10,0	1,5	20,0	12 977
Värmland	4,2	3,1	1,9	12,1	2,1	23,4	15 219
Hela landet	4,4	1,9	1,2	10,1	2,1	19,7	13 426

Poznámka: Komunu lze přibližně přirovnat k bývalým českým okresům.

Zdroj: ENDLING, Jan. Var fjorde värmlänning saknar jobb. Värmlands tidningen, 2005

Legenda:

A – nezaměstnaní ve věku od 20 do 64 let (důchodový věk je 65 let, předčasně se může do důchodu odejít v 64letech, pokud jsou splněny dané podmínky),

B – opatření na základě variující konjunktury, tzn. přeškolení, rekvalifikace, náhradní práce apod.,

C – opatření pro handicapované,

D – předčasný důchod a příspěvek na nemocenské (částečný úvazek z důvodu nemoci – pracovní doba je pouze 3 hodiny denně),

E – dlouhodobě nemocní (více než jeden rok),

F – suma,

G – náklady na obyvatele v komunitě.

Příloha 5: Jaké jsou mzdy v EU (data k roku 2005; v euro)

Stát	Minimální mzda	Průměrná mzda
Dánsko	-	3540
Lucembursko	1467	3335
Německo	-	2885
Nizozemsko	1265	2705
Belgie	1318	2690
Velká Británie	1228	2666
Švédsko	-	2459
Finsko	-	2454
Irsko	1213	2274
Francie	1154	2128
Rakousko	-	2079
Itálie	-	1890
Kypr	610	1560
Španělsko	513	1493
Malta	557	1478
Řecko	605	1044
Slovinsko	484	940
Portugalsko	375	742
Česko	268	603
Polsko	208	525
Maďarsko	232	492
Slovensko	163	476
Estonsko	172	411
Litva	145	342
Lotyšsko	121	302

Zdroj: Mladá fronta DNES, 11.května 2006

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Daňové zatížení rodiny
Autor práce	Eliška Jírková
Obor	Veřejná ekonomika a správa
Rok obhajoby	2006
Vedoucí práce	Ing. Libuše Zákřavská, Ph.D.
Anotace	Práce popisuje systém daní České republiky a Švédska a to zejména z hlediska rodin a jejich daňového zatížení. Popsány jsou konkrétní daně, způsob, jakým jsou placeny, a míry daňového zatížení. Závěr obsahuje srovnání obou systémů.
Klíčová slova	daňový systém České republiky, daňový systém Švédska, daňové zatížení rodiny, den daňové svobody , porovnání daňových systémů, švédský model